ศิลป์ ---

อนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ

นางประมวล เนตรรังษี

[illegible]รุ วัดมกุฎกษัตริยาราม

๑๑ ธันวาคม ๒๕๑๑

อนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ

นางประมวล เนตรรังษี

ณ เมรุ วัดมกุฏกษัตริยาราม

๑๑ ธันวาคม ๒๕๑๑

คำนำ

ในการพิมพ์หนังสือเพื่อให้เป็นอนุสรณ์ในงานศพนางประมวญ เนตรรังษี เจ้าภาพมีความประสงค์จะได้เรื่องของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมทย์ และเมื่อติดต่อขอไปท่านเจ้าของเรื่องก็มีความยินดี มอบให้ด้วยความเต็มใจจึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง

และในโอกาสนี้เจ้าภาพก็ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้กรุณาให้เกียรติมาในงานนี้เป็นอย่างสูง

คุณพิจมณ์ เนตรวิเชียร ได้มาขอ

พิมพ์เรื่องที่ผมได้เขียนลงไปในหนังสือ

พิมพ์ประวัติ เกี่ยวกับสมเด็จพระ

สังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์

เพื่อแจกในงานศพ คุณประมอญ

เนตรวิเชียร ผู้ซึ่งเป็นพี่สาว ผมขอ

อนุญาตให้พิมพ์ได้ด้วยความเต็มใจ

หากหนังสือนี้ พิมพ์ขึ้นแล้ว จะ

เป็นประโยชน์แก่ท่านผู้อ่านแล้ว ก็ขอให้

ได้ระลึกถึงพระคุณของสมเด็จ

พระสังฆราชเจ้าพระองค์นั้น ผู้ซึ่งได้

ทรงบำเพ็ญชีวิต เพื่อความบริสุทธิ์

แห่งพระศาสนา และเพื่อกุศลทั่ว

ไปโดยสิ้นเชิง

ภูมิพล ป.ร.

๓ ธันวาคม ๒๕๑๑

นางประมวญ เนตรรังษี

ชาตะ ๗ กันยายน ๒๔๔๘

มรณะ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๑๑

ประวัติ

นางประมวญ เนตรรังษี

เกิดเมื่อวันที่ ๗ กันยายน พ.ศ. ๒๔๔๘ ที่บ้านข้างวัดหงส์รัตนารามอำเภอบางกอกใหญ่ จังหวัดธนบุรี เป็นบุตรพระฤชาประมวญ (สวาสดิ์ สายบัว) นางฤชาประมวญ (เข็ม สายบัว)เมื่อเยาว์ได้รับการศึกษาจากโรงเรียนข้างบ้านซึ่งมีญาติผู้ใหญ่เป็นครูสอนจากนั้นได้ไปศึกษาต่อ ณ โรงเรียนศึกษานารี และโรงเรียนราชินีจนเรียนจบหลักสูตรการศึกษาในสมัยนั้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕ ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๖๖ สมัครเข้ารับราชการในกระทรวงธรรมการ ได้รับการบรรจุเป็นครูที่โรงเรียนสายปัญญา ใน พ.ศ. ๒๔๖๘ ได้สมรสกับนายพุ่ม เนตรรังษี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๙ ได้ลาออกจากราชการเนื่องจากสุขภาพไม่สมบูรณ์เพราะมีโรคหืดเป็นโรคประจำตัว ได้พยายามรักษาโรคนี้ทั้งทางการแพทย์แผนปัจจุบันและแผนโบราณ แต่ก็ได้ผลเพียงหายไปชั่วคราวเท่านั้น ทั้ง ๆ ที่ได้ปฏิบัติและรักษาตัวอย่างดีที่สุด จนกระทั่งในระยะหลังนี้คือ

ประมาณปีพ.ศ. ๒๕๑๐ แพทย์ตรวจพบว่าเป็นโรคเกี่ยวกับปอดและหลอดลมเพิ่มขึ้นอีก ก็ได้รับการรักษาจากแพทย์ผู้ชำนาญโดยฉะเพาะตลอดมา อาการของโรคมีแต่ทรงกับทรุดจนกระทั่ง พ.ศ. ๒๕๑๑ แพทย์ได้พบว่าเป็นมะเร็งที่ปอดอีกโรคหนึ่งก็ได้ให้การรักษาพยาบาล อย่างดีที่สุด แก่อาการของโรคมีแต่ทรุดลงเรื่อย ๆ จนกระทั่งเมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๑ ก็ได้ลาจากไปด้วยอาการอันสงบ รวมอายุได้ ๖๓ ปี มีบุตรและธิดารวม ๔ คนคือ

๑ พ.ต.อ. พิงพันธ์ เนตรรังษี

๒ นางปราณีต หิรัญสันหมิตร

๓ นายยรรยง เนตรรังษี

๔ นายรพี เนตรรังษี

สุดบูชาของลูก

๒๕ สิงหาคม ๒๕๑๑ เป็นวันที่คุณพ่อและลูก ๆ ตลอดจนญาติพี่น้องทุกคน ได้รับความเศร้าโศรกเสียใจเป็นอย่างมาก ในการจากไปอย่างไม่มีวันกลับของคุณแม่ สำหรับลูก ๆ แม้จะได้เตรียมตัวเตรียมใจไว้เผชิญกับวันอันแสนโหดร้ายนี้แล้วก็ตาม ก็มิอาจจะอดกลั้นน้ำตาไว้ได้ แต่ก่อนลูก ๆ เคยมีร่มโพธิ์ที่ยืนตระหง่านแผ่กิ่งก้านสาขา ให้ความร่มเย็นเป็นสุขแก่ลูก ๆ อยู่สองต้น แต่เดี๋ยวนี้มัจจุราชซึ่งไม่เคยปราณีต่อชีวิตใด เสมือนพายุร้ายได้พัดร่มโพธิ์ทองของลูกหักสบั้นไปต้นหนึ่งแล้ว

ตักอันอ่อนนุ่มของคุณแม่ที่ลูก ๆ เคยได้หนุนตั้งแต่เล็กมากระทั่งโตมีครอบครัว รอยยิ้มอันเป็นสุขของคุณแม่เมื่อเห็นลูกเป็นสุข และหยาดน้ำตาของคุณแม่ที่พลอยหลั่งออกมาเมื่อลูกมีความทุกข์ พร้อมด้วยคำปลอบโยนอันมีเหตุผล สิ่งเหล่านี้เป็นเสมือนรอยสักลงบนหัวใจของลูกที่จะต้องจดจำไปจนตาย

ไม่แต่เพียงลูก ๆ เท่านั้นที่คุณแม่ให้ความรักและความปรานี ผู้ที่มาเป็นเขยและสะใภ้ คุณแม่ก็ได้ให้ความรักและความอบอุ่นเช่นเดียวกัน คุณแม่จะพูดเสมอว่า "เมื่อเขารักลูก แม่ก็ต้องรักเขา"

จากสถานศึกษาโรงเรียนราชินี ซึ่งเป็นโรงเรียนสตรีที่มีชื่อเสียงที่สุดในการอบรมสั่งสอนกุลสตรีสมัยนั้นประกอบกับคุณตา เป็นขุนนางที่ยังยึดมั่นในประเพณีเก่าและคุณยายก็เข้มงวดกวดขันในการอบรมสั่งสอน จึงทำให้คุณแม่เพรียบพร้อมไปด้วยความเป็นกุลสตรีทุกระเบียบนิ้ว เป็นคนมีระเบียบสุขุมเยือกเย็นและมีเหตุผลเสมอ สมกับที่เคยเป็นครูมา จากอารมณ์อันละเอียดอ่อนนี้เอง ทำให้คุณแม่ชอบแต่งโคลงกลอนต่าง ๆ เสมอ วรรณคดีเกือบทุกเรื่องตอนใดที่มีความสำคัญและไพเราะคุณแม่จะจดจำได้หมด ก่อนจะจากลูกไปโดยไม่มีวันกลับคุณแม่ก็ได้แต่งสักวาสอนลูกไว้ด้วยความห่วงใย บทหนึ่งว่า

สักวาขอลาแล้วลูกหลาน ลาวงศ์วานญาติมิตรพิศมัย
หากด้วยกายวจีจิตรผิดกรรมใด ขออภัยเพื่อระงับดับเวรกัน

เมื่อลูกรักรำลึกนึกถึงแม่ จงเผื่อแผ่ส่วนกุศลผลบุญนั้น
สามัคคีพี่น้องของสำคัญ ควรผ่อนผันเสียสละนะลูกเอย

การเย็บปักถักร้อย การทำดอกไม้ ตลอดจนอาหารหวานคาวทั้งไทยและเทศ คุณแม่ก็สามารถทำได้อย่างดีชนิดเป็นครูสอนได้ นับเป็นพรสวรรค์อีกอย่างหนึ่ง ที่ลูก ๆ ภูมิใจ

คุณแม่เริ่มป่วยด้วยโรคน้ำท่วมปอดและเข้ารักษาตัวที่ รพ. บ้านหมี่ เมื่อต้นเดือนกุมภาพันธ์ จนกระทั่งถึงวันที่ ๒๕ กรกฎาคม นายแพทย์กิตติ และนายแพทย์สุวัฒน์ ดวงพลอย ผู้อำนวยการโรงพยาบาลได้แนะนำให้ไปทำการรักษาที่โรงพยาบาลโรคปอด เพราะสงสัยว่าจะเป็นโรคเนื้อร้าย ที่โรงพยาบาลโรคปอด ก็ได้รับการรักษาพยาบาลและเอาใจใส่ดูแลอย่างดีจากนายแพทย์สมบัติ ผดุงจันทร์ ซึ่งพวกเราทุกคนต้องขอขอบพระคุณนายแพทย์และพยาบาลทุกท่านของโรงพยาบาลทั้งสองที่ได้ให้การดูแลรักษาคุณแม่เป็นอย่างดีไว้ ณ ที่นี้ด้วย แต่เนื่องจากอาการของคุณแม่เป็นมากเสียแล้ว ประกอบกับโรคเช่นนี้ยังไม่มีทางจะรักษาให้หายได้ คุณแม่จึงต้องจากไปอย่างสงบ เมื่อเวลา ๖.๓๐ น. วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๑๑

ตลอดชีวิตของคุณแม่ ได้ประกอบแต่กรรมดีเรื่อยมาและในบั้นปลายของคุณแม่ส่วนใหญ่ก็ได้ทุ่มเทศึกษาพระธรรมในพุทธศาสนาด้วยใจยึดมั่น กระทั่งวาระสุดท้าย ขอให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของคุณแม่ที่อยู่ในสุขติภพจงโปรดทราบด้วยเถิดว่า ลูก ๆ ขอปฏิญาณว่า จะปฏิบัติตามความประสงค์ของคุณแม่ที่ได้ให้ไว้เป็น ปัจฉิมลิขิตทุกอย่างและถ้าหากชาติหน้ามีจริง ขอให้ลูก ๆ ได้เกิดเป็นลูกของคุณแม่อีกทุก ๆ ชาติไป

จากลูก ๆ ของคุณแม่

นับตั้งแต่การแพทย์ปัจจุบันได้มีการตัดอวัยวะจากคนตายเอามาใส่สับเปลี่ยนอวัยวะที่บกพร่องของคนเป็น เช่นการเปลี่ยนหัวใจหรือเปลี่ยนไต ปัญหาก็เกิดขึ้นอีกอย่างหนึ่งซึ่งดูเหมือนจะยังไม่มีใครตัดสินได้แน่ชัด

ปัญหานั้นก็คือคนเรานั้นตายเมื่อไหร่แน่

บางฝ่ายมีความเห็นว่าคนตายเมื่อหัวใจหยุดเต้น

แต่อีกฝ่ายหนึ่งมีความเห็นว่าคนตายเมื่อสมองหยุดทำการ ถึงแม้ว่าหัวใจยังเต้นอยู่หรืออวัยวะส่วนอื่นยังทำการอยู่ ก็ต้องถือว่าคนๆนั้นตายแล้ว

ยกตัวอย่างเช่นคนที่ถูกยิงที่สมองความรู้สึกทุกชนิดและความรู้สึกว่ามีตัวตนจะหมดไปทันที แต่ในขณะเดียวกันหัวใจจะยังไม่หยุดเต้น และอวัยวะส่วนอื่น ๆ ก็จะยังมีชีวิต เพราะหัวใจยังส่งเลือดไปหล่อเลี้ยง

เรื่อง

สมเด็จฯ

วัดบวรฯ

ถ้าหากถือว่าคนที่อยู่ในลักษณะนี้ตายแล้ว การผ่าตัดสับเปลี่ยนอวัยวะ เช่นหัวใจจะทำได้สดวกขึ้น และเป็นผลสำเร็จขึ้น

เพราะหัวใจที่จะผ่าตัดเอาไปใส่ให้คนอื่นนั้นจะเป็นหัวใจที่ยังเป็น ๆ ของคนที่ตายแล้วจึงมีหวังที่จะเดิน ต่อไปในร่างใหม่ด้วยความสำเร็จมากขึ้น

แต่ถ้ารอให้หัวใจหยุดเต้นจึงตัดเอาไปเปลี่ยน ความหวังก็น้อยลงเพราะหัวใจหยุดเต้นเซลล์ของหัวใจก็จะเริ่มสลายตัวลงทันที ถึงจะไม่หมดไปก็ยังจะต้องเสียไปบ้างเมื่อเอาไปใส่ให้คนอื่นจึงมีหวังที่จะเดินต่อไปด้วยความแข็งแรงเป็นปกติน้อยลง

ถ้าจะเอาประโยชน์ทางศัลยกรรมที่พัฒนาออกไปแล้วในปัจจุบันนี้ ก็น่าจะถือว่าคนตายเมื่อสมองหยุดทำงาน

แต่ก็ยังมีคนไม่เห็นด้วยอีกมากมาย เรื่องนี้จึงยังเป็นปัญหาอยู่

แม้แต่จะตายเร็วหรือตายช้า ก็ยังเป็นปัญหาอยู่ทุกวันนี้ ว่าอย่างไหนจะดีกว่ากัน

บางคนชอบตายปุบปับ

กำลังเปิบข้าวใส่ปาก หรือกำลังเดินเหินอยู่ก็ล้มลงทั้งยืนหัวใจหยุดตายไปเฉย ๆ

ตายอย่างนี้บอกว่าสบายดี ไม่เดือดร้อนต้องเจ็บไข้ให้ลำบากแก่ตัวและแก่คนอื่นที่จะต้องเฝ้ารักษาพยาบาล

แต่บางคนชอบตายช้า ๆ

ค่อย ๆ เจ็บแล้วตายไป

อย่างนี้บอกว่าได้มีเวลาสั่งเสีย หรือทำธุระที่คั่งค้างเสียให้เสร็จสิ้นก่อนตาย จะได้ไม่เป็นเรื่องยุ่งยากแก่คนที่ยังอยู่ข้างหลัง

เอาจริงเข้าก็ไม่มีใครเลือกได้ทั้งนั้น ว่าจะตายแบบไหน

เพราะความตายมันเลือกคนเอาเอง ไม่ยอมให้ใครเลือกมัน

คนที่ชอบตายปุบปับนั้นดูเหมือนจะเห็นแก่ตัวไปหน่อย

ส่วนคนที่อยากตายช้า ๆ ก็ดูเหมือนจะประมาทมากไปหน่อย เมื่ออาการตายยังไม่ปรากฏก็ไม่ทำธุระที่ควรทำเสียให้เสร็จสิ้น

พระพุทธเจ้าได้ตรัสสั่งสอนแล้ว สั่งสอนอีกให้บุคคลถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท

ใครที่ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วก็ตายไม่มีห่วงได้ทุกขณะ ไม่ว่าจะเป็นเดี๋ยวนี้หรืออีกห้านาที หรืออีกหกเดือน หรืออีกสามสิบปีต่อไป

คนที่น่าสงสารก็เห็นจะได้แก่คนที่คนอื่นไม่ยอมให้ตาย

คนไข้บางคนหมดความรู้สึกแล้วทางสมอง ซึ่งก็เหมือนกับคนตายแล้ว แต่ทางแพทย์ปัจจุบันยังสามารถเลี้ยงเอาไว้ให้มีลมหายใจอยู่ได้ นอนอยู่อย่างนั้นเป็นแรมเดือนแรมปีโดยที่ไม่รู้ตัวเลย จะเรียกว่าตายแล้วก็เท่ากัน

คนบางคนสมองตายเป็นบางส่วนโดยที่ตัวเองไม่รู้

อาจเป็นเพราะเส้นเลือดแตกในสมองเพียงเล็กน้อยแล้วหายไปเอง แต่ก็ทำให้สมองบางส่วนเสียไปด้วย

พวกนี้ออกจะหน้าสงสารมาก เพราะจะกลับกลายไปทั้งที่ยังไม่ตาย

คนฉลาดอาจกลายเป็นคนโง่

คนมีสติอาจกลายเป็นคนขาดสติ

คนสอาดอาจกลายเป็นคนสกปรก

คนไม่โลภอาจกลายเป็นคนโลภ

ทั้งหมดนี้เจ้าตัวเองไม่มีทางทราบได้ เพราะจะดูตัวเองไม่ออกคิดว่าตัวเองยังเป็นปกติเหมือนเดิม

อย่างนี้จะเรียกว่าตายแล้วเกิดใหม่ก็ได้ เพราะนิสัยใจคอและความประพฤติเดิมเปลี่ยนไปเหมือนกับคนเดิมตายไปแล้ว

มีคนใหม่เกิดขึ้นมา และคนใหม่นั้นก็ไม่มีอะไรเหมือนคนเดิมเลย จึงเรียกว่าเกิดใหม่ได้สนิท

และเมื่อคนที่เกิดใหม่นั้นไม่ดีเท่าคนเดิม ก็ต้องเรียกว่ากรรมบันดาลให้เป็นไป

ผมเองเคยมีประสพการณ์แปลกในเรื่องนี้

ครั้งหนึ่งได้รับข่าวว่าอุปัชฌาย์ของผมคือสมเด็จพระสังฆราชเจ้ากรมหลวงวชิรญาณวงศ์ กำลังจะสิ้นพระชนม์อยู่ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ผมก็รีบวางการงานหมดและไปที่นั่น

จะไปดูใจอาจารย์ว่ายังงั้นเถิด

พอไปถึงก็เห็นท่านนอนเงียบหลับตาสนิทชีพจรก็ไม่มี หมอบอกว่าท่านหายไปสิบแปดชั่วโมงแล้ว แต่ก็ยังรู้ว่าท่านยังไม่สิ้นพระชนม์ก็เพราะท่านยังอ่อนแลงยังอุ่นอยู่บ้าง

ตอนนั้นความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท และได้ทรงพระมหา กรุณาเสด็จมา เยี่ยม พระอา การและ ประทับอยู่ข้างนอกห้องประชวรแล้ว

สมเด็จ ฯ พะย่ะค่ะ ทรงรู้สึกเจ็บบ้างไหม

หมอทำอยู่อย่างนั้นสองสามครั้งท่านก็นอนเฉย ผมจึงบอกหมอว่า ถึงตอนนี้เข้าขั้นปรมัตถ์แล้ว อย่ามัวไปใช้มารยาทหรือราชาศัพท์กับท่านอยู่เลย ต่อกันไม่ถึงหรอก

ผมเอาเองถ้าไม่ฟื้นก็หมดทางกันละ

แล้วผมก็จับแขนท่านแรง ๆ แล้วตะโกนที่หูท่านกึกก้องไปทั้งโรงพยาบาลว่า

สมเด็จ สมเด็จ หายไปไหนนั่นน่ะ กลับมาก่อนเฮอะ ในหลวงเสด็จมาประทับอยู่นอกห้องแล้ว

ท่านก็ลืมตาขึ้นมา เห็นหน้าผมท่านก็รับสั่งว่า

เองเสือกมาทำไมอีกล่ะ

เพราะท่านทรงเมตตาผมมาก

ผมลงกราบรับพรท่านแล้วท่านก็ลุกขึ้นนั่ง บอกพระที่อยู่ในห้องว่าท่านอยากกินหมากสักคำ พระก็หัวเราะ บอกว่าหายแล้ว และหาหมากมาถวาย

พอท่านทรงทราบว่าพระเจ้าอยู่หัวเสด็จ ฯ ท่านก็ห่มผ้าเรียบร้อยและนั่งอยู่บนเตียง

เมื่อพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินเข้ามา ท่านก็ถวายพระพรพระเจ้าอยู่หัวด้วยเรื่องต่าง ๆ เรียบร้อยเป็นปกติ

อีกสองสามเดือนต่อมาผมไปเฝ้าท่าน ทูลถามว่า วันนั้นท่านหายไปไหนมาตั้งสิบแปดชั่วโมงชีพจรก็ไม่มีอะไรก็ไม่มีท่านตอบว่า

ตัวเป็นกับตัวตายมันเป็นเส้นสองเส้น มีขนาดเท่ากับนิ้วก้อย เวลายังมีทุกข์อยู่มันก็อยู่ห่างกันแต่ถ้าพอมันทับกันได้เป็นเส้นเดียวกันก็สิ้นทุกข์

ผมก็บอกว่า เออ สมเด็จทำเหมือนกับเลิงกล้องถ่ายรูปไลก้า แล้วยังไง

ท่านตอบว่า ของข้ามันกำลังจะทับกันเป็นเส้นเดียวดีอยู่แล้ว พอดีเองมาร้องเอะอะ สิ้นสมาธิเส้นมันเลยแตกจากกัด ข้าก็เลยต้องเดือดร้อนมาจนถึงเดี๋ยวนี้

ผมก็ทูลว่าไม่รู้นี่ว่าสมเด็จกำลังจะหาโฟคัส สงสัยก็ตะโกนถามดู

ต่อมาอีกสองปี ผมได้ข่าวว่าท่านกำลังจะสิ้นพระ-ชนม์อีก รีบไปเฝ้าเห็นหมอต่อสายไว้เต็มองค์ ดูไปก็เหมือนกับถังประปา ไม่ใช่สมเด็จอุปัชฌาย์ของผมเสียแล้ว

และผมก็ รู้ว่า ท่านตั้ง โฟคัส ของท่าน ให้เส้น ทับกันเรียบร้อยแล้ว

ผมก็ ไม่ตะโกนเรียกท่านอีก

เพราะถังประปาที่หมอต่อท่อไว้นั้น ถึงจะตะโกนเรียกก็คงไม่ขานรับ

เมื่อวานได้ไปเขียนถึงเรื่องสมเด็จพระสังฆราชเจ้า วัดบวรฯคือกรมหลวงวชิรญาณวงศ์เข้าหน่อยหนึ่ง วันนี้มานึกดูเห็นยังมีเรื่องเกี่ยวกับสมเด็จองค์นั้นอีกมาก จึงคิดว่าควรจะเขียนลงไว้เท่าที่นึกออก และถ้านึกออกอีกในโอกาสต่อไปก็จะเขียนต่อไปอีก

สมเด็จท่านเป็นพระแท้ ถึงจะบริบูรณ์ด้วยสมณศักดิ์ และลาภอดิเรกต่างๆ ตามฐานะของท่านซึ่งมีคนเคารพนับถือมากมาย ท่านก็มิได้ใยดีต่อสิ่งเหล่านั้น

จำได้ว่าในวันที่ประกาศตั้งท่านเป็นสมเด็จพระสังฆราช ในพระราชพิธีหนึ่งในพระบรมมหาราชวัง (จะเป็นเฉลิมพรรษาหรือฉัตรมงคลก็จำไม่ได้เสียแล้วเพราะในสมัยนั้นยังไม่มีพระราชพิธีตั้งสมเด็จพระสังฆราชโดยเฉพาะ) เด็กลูกศิษย์วัดกลุ่มหนึ่งที่ตามพระราชาคณะเข้าไปในวังได้จับกลุ่มนั่งคุยกันอยู่ข้างนอก

เด็กคนหนึ่งถามขึ้นว่า "สังฆราชองค์ใหม่นี่ชื่ออะไรโว้ย"

ทันใดนั้นก็มีเสียงห้าว ๆ ตอบมาจากข้างหลังว่า "ชื่อชื่นโว้ย"

งานพระราชพิธีเสร็จลง สมเด็จท่านออกจากพระที่นั่ง เดินมาตามลูกศิษย์ของท่านจะกลับวัดบังเอิญมาได้ยินปุจฉาของเด็กเข้าท่านก็เลยตอบให้

เพราะชื่อจริงของท่านคือ ม.ร.ว. ชื่น นพวงศ์

สมเด็จท่านเคยเล่าให้ผมฟังว่า เมื่อท่านยังหนุ่ม ๆ อยู่สอบเปรียญได้แล้วเป็นพระมหาชื่นท่านก็อยู่ที่วัดบวรนิเวศวิหาร ซึ่งขณะนั้นสมเด็จพระมหาสมณะเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรสทรงเป็นเจ้าอาวาสอยู่

สมเด็จท่านเล่าว่า สมเด็จพระมหาสมณะทรงกวดขันท่านมาก ทำอะไรผิดเล็กน้อยหรือไม่พอพระทัยขึ้นมาเมื่อไรก็กริ้วกราดเอาแรง ๆ เสมอ ท่านเบื่อหน่ายขึ้นมาจึงกราบทูลสมเด็จพระมหาสมณะว่าท่านจะขอลาสึก สมเด็จพระมหาสมณะได้ทรงฟังแล้วนิ่งอยู่ มิได้ตรัสว่ากระไร

ฝ่ายสมเด็จ ฯ เมื่อกราบทูลไปแล้วก็ไปหาฤกษ์สึกแล้วก็ให้โยมไปเตรียมผ้าห่มมาไว้หนึ่งผืน เสื้อราชปะแตนหนึ่งตัว อีกสองวันจะสึก

เย็นวันหนึ่งก่อนจะถึงฤกษ์สึก พระพุทธเจ้าหลวงบียมหาราชเสด็จ ฯ ที่วัดบวร ฯ เพื่อทรงเยี่ยมสมเด็จพระมหาสมณะ ครั้นแล้วก็เสด็จ ฯ ลงจากตำหนักสมเด็จพระมหาสมณะตรงมาที่กุฎิของท่านเสด็จมา ถึงแล้ว ก็ทรงยืนอยู่หน้ากุฎิมิได้เสด็จเข้ามาข้างในสมเด็จฯเล่าว่าพอเห็นสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงเสด็จ ฯ มาที่กุฎิก็ตกใจแทบสิ้นสติ เพราะไม่เคยเสด็จมาแต่ก่อน ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรถูกก็นั่งรับเสด็จอยู่ในกุฎิจะเชิญเสด็จเข้ามาก็พูดไม่ถูก

สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงรับสั่งว่า "ได้ยินค่าคุณจะสึกหรือ"

สมเด็จก็ถวายพระพรรับว่าจริง

มีพระกระแสรับสั่งต่อไปว่า "ฉันก็ไม่ว่าอะไรหรอกแต่อยากจะบอกให้รู้ว่าคนอย่างคุณ นั้นบวช เป็นพระ แล้วหายาก ถ้าสึกออกมาเป็นฆราวาสก็หาง่าย"

"ก็นั้นก็เลยไม่สึก" สมเด็จท่านว่า "ท่านเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ท่านต้องรู้ดีว่าเราจะทำอะไรหายากอะไรหาง่าย

"แล้วยังไง" ผมถาม

"กันก็อยากเป็นคนหายากว่ะ" *สมเด็จ ฯ ตอบ*

"แล้วผ้านุ่งกับเสื่อราชปะแตนล่ะ"

"กันเลยให้พระยาเสนาสงครามน้องชายเขาไป"

สมเด็จ ฯ ท่านบวชตั้งแต่เป็นเณรและอยู่ในผ้าเหลืองมาจนสิ้นพระชนม์ วันดีคืนดียายชีคนหนึ่งมาเดินป้วนเปี้ยนอยู่แถวใต้ถุนกุฏิท่านที่วัดบวร ฯ

ยายชีคนหนึ่งนั้นเรียกสมเด็จ ฯ ว่าเสด็จพ่อ

ผมก็สงสัยเป็นกำลัง อดรนทนไม่ไหวต้องขึ้นไปกราบทูลถามว่า

"ก็ไหนสมเด็จ ฯ รับสั่งว่าบวชตั้งแต่เป็นเณรแล้วทำไมมีลูกสาวโต ๆ อย่างนี้เล่า"

"ชาติก่อนโว้ย" สมเด็จ ฯ บอก "ยายชีแกระลึกชาติได้ แก่บอกว่าชาติก่อนแกเป็นลูกสาวของเรา

"แล้วสมเด็จ ฯ เชื่อหรือ"

"ก็เรามันระลึกชาติไม่ได้ จะไปเถียงแกยังไง แต่มันมีแปลกอยู่นิดเดียวเท่านั้น แกบอกว่าชาติก่อนเราอยู่บ้านริมถนนทรงวาด

"แล้วยังไง"

"ก็ไอ้ถนนทรงวาดนั่นเขาเพิ่งตัดเมื่อกันโตแล้วนี่หว่า"

สมเด็จทรงมีศิษยานุศิษย์มากมาย ประมาณไม่ได้ทุกคนก็คงจะยืนยันได้ว่าสมเด็จทรงมีความสามารถเป็นอัจฉริยะในอันที่จะทำให้บุคคล ได้ความรู้ความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งในธรรมะของพระพุทธเจ้า

แต่สมเด็จ ฯ ทรงมีวิธีสอนธรรมอย่างอื่นอีกและทรงปฏิบัติองค์ให้ผู้อื่นแลเห็นธรรมได้เนืองนิจ

เป็นต้นว่าธรรมคือความไม่ประมาท

สมเด็จ ฯ เสด็จกลับมาจากหัวหิน ผมก็ไปเฝ้าเยี่ยมในเย็นวันนั้น

ที่ปากประตูกุฏิมีต้นอะไรแค่คืบวางใส่กระป๋องอยู่

ผมถามสมเด็จ ฯ ว่าต้นอะไร ท่านบอกว่า

"ต้นพยอมว่ะ สมภารวัดหัวหินท่านให้กันมา"

"โอ้โฮ" ผมว่า

"ทำไมโอ้โฮ" สมเด็จถาม

"ก็ต้น พยอม มัน ต้องใช้ เวลาตั้ง สี่สิบ หรือ ห้าสิบปี ตั้งแต่ปลูกจึงจะโตออกดอกได้ สมเด็จแก่จะตายมิตายแหล่อยู่แล้วจะไปได้ดูดอกมันทันอย่างไร"

"อย่างนั้นหรือ" สมเด็จว่า "เองว่ากี่ปีนะ"

"ห้าสิบปี"

สมเด็จตะโกนเรียกเวยยาวัจกรลั่นกุฏิ พอเวยยาวัจกรมาเฝ้าแล้วก็รับสั่งให้เอาต้นพยอมแค่คืบนั้นไปหาที่ปลูกทันทีอย่าให้เสียเวลาแม้แต่นาทีเดียว

"ไอ้นี่มันบอกว่าต้องปลูกถึงห้าสิบปีต้น พยอมจึงจะออกดอก ต้องรีบปลูกเร็ว ๆ อย่าให้เสียเวลาลุแก่ความประมาทไม่ได้"

ตั้งแต่นั้นมามีต้นอะไรจะปลูกผมก็รีบปลูก มีอะไรที่จะต้องทำผมก็รีบทำให้เร็วที่สุดที่จะเร็วได้ ไม่เคยผลัดวันประกันพรุ่งลุแก่ความประมาทอีกเลย

ต้นพยอมที่วัดบวรฯ นั้น ได้ยินใครบอกว่าออกดอกแล้ว ความจริงก็ไม่ถึงห้าสิบปีหรอก

วันดีคืนดีก็เอาสมเด็จไปผ่าท้อง ตัดลำไส้ ซ่อมเครื่อง แล้วก็เย็บท้องสมเด็จปิดไว้ใหม่

ผมไปเยี่ยมสมเด็จที่โรงพยาบาล ทูลถามว่าเป็นอย่างไรบ้าง ท่านบอกว่า

"รู้อยู่แล้วว่าเกิดแก่เจ็บตายเป็นทุกข์ รู้อยู่แล้วว่าสังขารทั้งหลายไม่เที่ยง ไม่ใช่ตัวตนและเป็นทุกข์แต่ทั้งรู้อย่างนั้นมันก็เจ็บจริงโว้ย"

เรื่องของสมเด็จฯ ยังไม่หมด วันนี้เอาไว้แค่นี้ก่อน

วันนี้ต้องขอพูดเรื่องสมเด็จ ฯ วัดบวร ฯ อีกต่อไป

ได้เล่าเรื่องที่ท่านสอนอุปมาทธรรม ให้แก่ผมมาแล้วเรื่องต่อไปเกี่ยวกับความไม่โลภ

มีพระมหาองค์หนึ่งบวชอยู่ที่วัดบวร ฯ เป็นพระมาจากต่างจังหวัดและยากจนมาก เมื่อถึงเวรจะขึ้นไปอยู่ปฏิบัติสมเด็จ ฯ ท่านมหาก็ห่มจีวรที่เก่าขาดขึ้นบนกุฏิสมเด็จ ฯ เสมอเพราะท่านมหามีอยู่เท่านั้นจริงๆ หลายครั้งเข้าสมเด็จฯ ท่านก็เกิดเมตตา จึงประทานผ้าไตรใหม่ให้ท่านมหาหนึ่งชุด บอกว่าให้เอาไปใช้

ท่านมหาก็มีไตรจีวรใหม่ครองกับเขาบ้าง

พระภิกษุอีกองค์หนึ่ง ซึ่งไม่ยากจนขาดแคลนได้เห็นท่านมหา ได้ประ ทานไตร จีวรก็ เกิดอยาก ได้ประทานไตรขึ้นมาบ้าง ถึงเวลาที่พระองค์นั้นต้องขึ้นไปอยู่เวรปฏิบัติสมเด็จ ฯ ท่านก็เลือกเอาแต่จีวรเก่า ๆ ขาด ๆ ครองขึ้นไปทุกครั้ง

สมเด็จ ฯ ได้ทอดพระเนตรเห็นก็นิ่งอยู่ ไม่รับสั่งว่าอะไร หรือทรงทำอะไร

แต่พระองค์นั้นก็มิได้เลิกความพยายาม ยังคงนุ่งห่มไตรจีวรที่เก่าและขาดขึ้นไปบนกุฏิสมเด็จฯเสมอเป็นเวลานานพอดู

วันหนึ่งสมเด็จ ฯ เดินไปที่ตู้แล้วหยิบเข็มกับด้ายมายื่นให้พระองค์นั้นแล้วบอกว่า

"คุณเอาไปเย็บจีวรเสียบ้างซิ"

พูดกันทางเมตตาฝรั่ง เขามีนักบุญที่บวชเป็นพระชื่อเซนต์ ฟรังซิส แห่งอัสสิซี ผู้ซึ่งมีเมตตาสูงขนาดนกป่าบินเข้ามาห้อมล้อมท่าน ไม่เกรงกลัวเลย

เมืองไทยเราเคยมีพระสังฆราชไก่เถื่อน ซึ่งว่ากันว่าท่านมีเมตตาสูงขนาดไก่ป่าซึ่งเปรียวที่สุดนั้น เข้ามาหาท่านได้

ถ้าจะขนานนามสมเด็จ ฯ แบบนี้เห็นจะต้องเรียกท่านว่า "สังฆราชจิ้งจก"

เพราะท่านเลี้ยงจิ้งจกเชื่องทั้งกุฏิของท่าน

เวลาสมเด็จฉันเช้าหรือเพล ท่านก็ออกไปนั่งที่ห้องเล็กหน้ากุฏิ หันหลังพิงฝา

ข้าวเพียงช้อนถ้วยเดียวท่านฉันอยู่ตั้งนานไม่รู้จักหมด

แต่ขณะที่ฉันนั้นท่านก็หยิบข้าวสุกทีละเม็ด จิ้มกับข้าวอย่างนั้นบ้างอย่างนี้บ้างแล้วก็เอาติดไว้ที่ฝาเบื้องหลังท่าน เอานิ้วเคาะที่ฝาเบา ๆ ทีหนึ่งหรือสองทีจิ้งจกก็วิ่งออกมากิน

บางตัวก็ออกมาคอยอยู่เลย

และกินจากมือท่าน

บางวันดูเหมือนจิ้งจกจะได้กินข้าวมากกว่าสมเด็จ ฯ

ความเมตตานั้นมีหลายชั้นเหลือเกิน

บางคนเมตตาสัตว์เฉพาะบางชนิด

เช่นสัตว์ที่สวยงาม หรือฉลาดหรือมีราคา

แต่สมเด็จ ฯ ท่านเมตตาแม้จิ้งจกที่เป็นสัตว์เลื้อยคลานซึ่งคนส่วนมากรังเกียจ

เรื่องนี้ผมเคยแต่นั่งดูแล้วเก็บเอาไว้ในใจ ไม่เคยถามท่านและท่านก็ไม่เคยพูดกับผม

แต่ดูเหมือนท่านจะรู้จักกับจิ้งจกทุกตัวในกุฏิ

และจิ้งจก ตัวหนึ่งก็เป็น อีกชีวิต หนึ่งใน โลกที่มีชีวิตเป็นอนันต์นี้

พูดถึงเรื่องสมเด็จ ฯ ฉันข้าวก็เห็นจะต้องบอกไว้ด้วยว่า ตั้งแต่ผมได้รู้จักเคารพนับถือท่านมาหลายสิบปีตั้งแต่ยังเป็นเด็กเล็กมาจนโต เคยเห็นแต่ท่านฉันเพื่ออยู่แท้ ๆ ไม่เคยเห็นท่านสนพระทัยในอาหารที่เขาประเคนท่านเลย

ดูสมเด็จฉัน ข้าวแล้วก็ เหมือนกับดูคน เติมน้ำมันรถ หรือเอาถ่านใส่ไฟในเตาเพื่อมิให้ดับ มิได้มีความคิดถึงคนกินข้าวด้วยความเอร็ดอร่อยเกิดขึ้นในใจเลย

บางทีมีคนเอา อาหาร ตก แต่ง แล้ว อย่าง ประณีตไปถวายท่านท่านก็ฉันเพียงเพื่อฉลองศรัทธาแล้วก็แค่นั้น

ผมเองชอบทำบุญไปให้พ่อให้แม่

พ่อแม่ที่ตายไปแล้วชอบกินอะไรก็มักจะหาของเหล่านั้นไปถวาย

แล้วก็กรวดน้ำไปให้พ่อ ให้แม่ ได้กินในปรโลก

แล้วก็เกิดความสบายใจได้มาก

จำได้ว่าครั้งแรกนำเอาแกงที่พ่อเคยชอบกินไปถวายสมเด็จตอนท่านฉันเพล

ท่านรับประเคนแล้วท่านก็ยังเฉย ๆ อยู่

ผมก็ทูลว่าต้องขอแรงเป็นพิเศษ ฉันแกงสักช้อนเถิดจะได้กรวดน้ำไปให้พ่อกิน เพราะพ่อชอบแกงอย่างนี้

"เออ" สมเด็จท่านว่า "เองเห็นพระเป็นตู้ไปรษณีย์หรือ"

ผมก็รับว่าใช่ ฉันให้หน่อยน่า จะได้สบายใจ

ท่านก็ฉันให้

ผมก็กรวดน้ำไปให้พ่อ

ต่อมาก็เป็นที่รู้จักกัน มีอะไรที่พ่อแม่ชอบกินและคิดถึงพ่อแม่ขึ้นมาก็หาของไปถวายสมเด็จ ๆ แล้วก็กรวดน้ำไปให้ทุกครั้งไป

แม่ผมชอบกินด้วงโสนอย่างยิ่งยอด

สำหรับคนสมัยใหม่ที่ไม่รู้จักก็ขอบอกว่าด้วงโสนนั้นเป็นด้วงขาว ๆ ยาวขนาดนิ้วก้อย เกิดในต้นโสน ได้ตัวมามากพอแล้วก็เอาผัดตีกระเทียมใส่หมูเล็กน้อยเหยาะน้ำปลาดีหน่อยหนึ่งกินกับข้าวร้อน ๆ ดีนัก

ถ้าจะดูกันอย่างหาความก็เหมือนหนอนตัวโต ๆ ผัด

ครั้งหนึ่งหาด้วงโสนมาได้ ผัดตีกระเทียมอย่างที่แม่ชอบกิน รีบเอาไปถวายสมเด็จ ฯ ที่วัดบวร ฯ ให้ทันเพล

พกเปิดฝายื่นชามเข้าไปประเคนท่าน ท่านมองดูในชามแล้วท่านก็หดมือ ถามว่า

"นั่นอะไร"

"ด้วงโสน" ผมว่า

"ไม่กินว่ะ ใครจะไปกินหนอน"

"เอาหน่อยน่า แม่ชอบกิน" ผมออด

"วันนี้ไปรษณีย์ปิดโว้ย" สมเด็จ ฯ ว่า "กันกินไม่เป็น เห็นเข้าก็คลื่นไส้ ใครจะไปกินลง"

"แล้วจะทำยังไงกันดีล่ะ"

"เอ็งกินเข้าไปเองก็แล้วกัน"

"มันก็ไม่ถึงแม่น่ะซี" ผมเถียง

"นั่นแหละดีกว่าอะไรทั้งหมด" สมเด็จท่านว่า "พ่อแม่นั้นรักลูกยิ่งกว่าอะไร ทั้งนั้นพ่อแม่ ยอมอดเพื่อให้ลูกได้กิน ถ้าแม่เองรู้ว่าเองได้กินอะไรที่เขาชอบ เขาคงดีใจมาก ทำให้พ่อแม่ยินดีมีความสุขใจนั้นเป็นบุญหนักหนาอยู่แล้ว

ผมเอาชามปิดฝาด้วงโสนแล้วถอนออกมาวางไว้ห่าง

ก้มลงกราบสมเด็จ น้ำตากบลูกตา

ตั้งแต่เกิดมาเป็นตัวไม่เคยกินด้วงโสนอะไรอร่อยเท่าวันนั้น

สมเด็จ ฯ ท่านบวชมาตั้งแต่เป็นเณร นาน ๆ จะมีลูกสาวมาเดินอยู่ในวัดก็เป็นเรื่อง เรื่องมาจากชาติก่อน ชาตินี้ท่านไม่เคยมีลูก

แต่ท่านพูดเพียงคำสองคำอย่างไรไม่รู้ คำพูดของท่านมาเปิดหัวใจผมทำให้แล เห็นความรักของพ่อแม่ได้ตลอดทุกแง่ทุกมุม

อย่างที่ไม่เคยเห็นมาก่อน

ต่อมาได้มีลูกของ ตัวเองเข้า ก็ยิ่งคิด ถึงพระคุณท่าน เพราะท่านว่าไว้จริงเสียยิ่งกว่าจริง

คนที่อ่านเรื่องสมเด็จ ฯ นี้อาจนึกตำหนิว่าใช้ราชาศัพท์บกพร่อง

เพราะสมเด็จ ฯ ท่านเป็นสมเด็จฯ สังฆราชเจ้ากรมหลวงวชิรญาณวงศ์ ควรจะใช้ราชาศัพท์อย่างเจ้าต่างกรมตลอด

แต่ผมเขียนไปอย่างที่รู้ว่าสมเด็จ ฯ ท่านชอบ

ครั้งหนึ่งผมนั่งอยู่ในกุฏิสมเด็จ ฯ ได้ยินเสียงท่านคุยกับหม่อมเจ้าที่ยังทรงพระเยาว์องค์หนึ่งในอีกห้องหนึ่ง

หม่อมเจ้าองค์นั้นรับสั่งว่า

"งานวันเกิด.....เอ๊ย วันประสูติสมเด็จ ฯ นั้นจะมีอะไรบ้าง"

"วันเกิดก็ดีแล้ว" สมเด็จท่านว่า "ประสูติแปลว่าไหลออกมา อะไร ๆ มันก็ไหลออกมาได้แต่คนเกิดมันเป็นคนละเรื่อง เรียกว่าวันเกิดดีกว่า เกิดมาแล้วก็มีแต่ทุกข์ เขาฉลองวันเกิดกันทำไมก็ไม่รู้ ไปรับสั่งถามคนอื่นเขาดูเถิด อาตมาไม่รู้เรื่อง

ยังมีเรื่องที่เกี่ยวกับปฏิภาณของสมเด็จฯ วัดบวรฯ อีกเรื่องหนึ่งซึ่งจะนำมาเขียนเก็บรวบรวมเอาไว้ในที่นี้ด้วย

ประมาณสักสามสิบปีมาแล้วเห็นจะได้มีภิกษุรูปหนึ่งเขียนหนังสือถึงเจ้านายองค์หนึ่งที่ทรงดำรงตำแหน่งสูงอยู่ในวงการรัฐบาล หนังสือนั้นตำหนิติเตียนเจ้านายองค์นั้นต่างๆ และลงท้ายด้วยการแช่งชักเจ้านายองค์นั้นมีอันเป็นไปต่าง ๆ อีกด้วย

ท่านผู้ที่ถูกแช่งจึงส่งหนังสือนั้นมาถวายสมเด็จ ฯ พร้อมกับขอให้ทรงจัดการกับพระภิกษุรูปนั้น

สมเด็จ ฯ ได้รับหนังสือแล้วให้ไปเชิญเสด็จท่านผู้ถูกแช่งมาเฝ้าที่วัด ท่านผู้นั้นก็มาเฝ้า

เมื่อสมเด็จ ฯ ได้ปฏิสันถาร เป็นอันดีแล้วสมเด็จฯ ก็ถามขึ้นว่า

"ที่ท่านทรงขอมาจะให้จัดการกับพระที่มีหนังสือไปแช่งท่านนั้น ท่านมีประสงค์จะให้อาตมาภาพทำอย่างไร

ท่านผู้นั้นก็ทูลตอบว่าท่านมิได้มีพระประสงค์จะให้ลงโทษพระเพราะจะเป็นบาปกรรม แต่มีพระประสงค์เพียงจะให้สมเด็จ ฯ ว่ากล่าวตักเตือนพระรูปนั้นพอหลาบจำ ไม่ทำเช่นนั้นอีกต่อไปเท่านั้น

สมเด็จ ฯ ก็ถามต่อไปว่า

"*การที่ผู้ที่อยู่ในสมณเพศกล่าวคำแช่งชัก ท่านให้ประสบภัยพิบัติและอัปมงคลต่าง ๆ นั้น ท่านเชื่อหรือไม่ว่าจะบังเกิดผลตามที่แช่ง*"

ท่านผู้นั้นก็ตอบว่าไม่เชื่อ

สมเด็จ ฯ จึงรับสั่งว่า

"เมื่อไม่ทรงเชื่อแล้วก็ไม่น่าจะต้องทรงเดือดร้อน น่าจะระงับเรื่องเสียได้เพียงแค่นี้ อย่าให้อาตมาภาพต้องไปว่ากล่าวตักเตือน พระรูปนั้นท่านเลย เพราะถ้าหากไปว่ากล่าว ดีไม่ดีท่านก็อาจแช่งอาตมาภาพเข้าบ้าง ถ้าเป็นเช่นนั้นอาตมาภาพจะลำบากมาก เพราะผู้มีศีลแช่งนั้นอาตมาภาพเชื่อ จึงขอบิณฑบาตเสียเถิดอย่าให้ต้องไปทำให้ท่านแช่งอาตมาภาพเข้าให้เลย"

เรื่องก็เลยระงับลงแค่นั้น

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จกลับจากนครจากประเทศสวิตเซอร์แลนด์หลังจากที่ได้เสด็จฯ ไปศึกษาต่ออีกครั้งหนึ่งนั้น ประชาชนหลั่งไหลไปรับเสด็จ ฯ เนืองแน่นทุก ถนนหนทาง ตั้งแต่ดอนเมืองไปจนถึงพระบรมมหาราชวัง

ตาม หมาย กำหนดการ นั้นจะ ต้องเสด็จ ไปทรงบูชาพระรัตนไตรที่พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ทรงศีลและรับอดิเรกจากพระสงฆ์ที่นั่น

สมเด็จ ฯ ก็เข้าไปคอยรับเสด็จ ฯ พระเจ้าอยู่หัวในพระอุโบสถนั้น

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จเข้าไปมีพระราชปฏิสันถารกับสมเด็จ ฯ เจ้าพนักงานจะลืมปิดไมโครโฟนหรืออย่างไรไม่ทราบ แต่มีเสียงสมเด็จ ฯ ออกอากาศทางวิทยุได้ยินกันทั้งเมืองว่า

"ราษฎรเขามาคอยเฝ้าฯ กันตามถนนหนทางมากมายเจ้าหน้าที่ทหารตำรวจไปคอยกันเขาไม่ให้เข้าใกล้ได้แลเห็นพระองค์ เขาเสียใจ เขาเสียใจกันมาก ในเมืองไทยเรานี้พระเจ้าแผ่นดินกับราษฎรไม่เป็นภัยต่อกันเลย ขอให้ทรงจำไว้ ราษฎรไม่เป็นภัยต่อพระองค์เลย"

แล้วเสียงสมเด็จก็เงียบหายไป ขรอยใครจะปิดไมโครโฟนตรงหน้าท่าน ซึ่งขณะที่ท่านถวายพระพรพระเจ้าอยู่หัวนั้นก็คงไม่ทราบว่า ไมโครโฟนนั้นเปิดอยู่

กาลเวลาที่ได้ล่วงเลยมานาน ได้พิศูจน์ให้เห็นประจักษ์แล้วว่าสมเด็จท่านพูดถูก พูดตรงและพูดจริง

และก็ไม่เคยมีปรากฏ ในยุคใดสมัยใดเลยว่าราษฎรได้เข้าเฝ้าใกล้ชิดพระเจ้าแผ่นดินของเขาด้วยความรักและความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้น ปราศจากภัยโดยสิ้นเชิงอย่างในยุคนี้สมัยนี้

เขียนไปแล้วก็นึกถึงพระสันตปาองค์ก่อนหรือพระสันปาปาจอน

วันหนึ่ง เสด็จออก ให้ประชาชน เฝ้าที่ลาน ใหญ่หน้ามหาวิหารเซ็นต์ปีเตอ ในกรุงวาติกัน

ปรากฏว่าประชาชนเข้ามารุมล้อมพระองค์มาก และตำรวจวาติกันและทหาร รักษาพระองค์พระสันตปาปา ได้พยายามกันประชาชนเอาไว้ให้ห่าง

พระสันตปาปาจอนทรงตรัสถามขึ้นว่า "ไปกันเขาไว้ทำไม"

นายทหารรักษาพระองค์คนหนึ่ง กราบทูลว่า "เพื่อความปลอดภัย พ่ะย่ะค่ะ"

เพื่อความปลอดภัย พระสันตปาปาตรัส "เอ๊ะก็ฉันไม่ได้คิดจะไปทำร้ายเขานี่"

พระสันต ปาปาจอน ทรงเป็นที่ เคารพ นับถือ ของคนทั่วโลก เพราะพระเมตตาคุณและพระโสรัจจคุณคือความนอบน้อมไม่ถือพระองค์

เมื่อทรงเป็นพระสันตปาปาแล้วมีผู้ ไปทูลเรื่องกิจการเกี่ยวกับศาสนาบางอย่างก็ตรัสว่า เอาเถิดแล้วฉันจะไปเฝ้าทูลปรึกษาพระสันตปาปาให้ครั้นแล้วก็ทรงนึกออกตรัสว่า "อ้าวก็ฉันเป็นพระสันตปาปาเสียเองแล้วนี่ เอาเถิด ฉันต้องขอไปปรึกษาพระผู้เป็นเจ้าก่อน"

สมเด็จ ฯ ท่านก็แบบนั้น ท่านไม่ใยดีต่อตำแหน่งอันสูงของท่านเสียจนบางทีท่านก็ลืม

ท่าน เสด็จ ไปที่ ลพบุรี ในงาน ทำบุญ ที่วัดหนึ่งชาวบ้านที่เขามา ทำบุญเขา เห็นท่านเขาก็ เรียกว่าหลวงตาท่านก็รับเออรับคะคุยกับเขาได้ทั้งวัน สบายอกสบายใจมาก

บางวันสมเด็จพระสังฆราชเจ้า ก็หายไปจากวัด-บวร ฯ เจ้าคุณฐานานุกรมวิ่งหากันวุ่น ถามใครก็ไม่มีใครรู้ จะว่าสมเด็จออกจากวัดก็ไม่เห็นมีรถหลวงประจำตำแหน่งสังฆราชมารับ

แต่พอราวเที่ยงเศษ ท่านก็ถือตาลปัตรกลับมาเอง เพราะท่านรับนิมนต์ชาวบ้านเขาไว้ ไปสวดมนต์ และฉันเพลตามห้องแถวเล็ก ๆ แถวเสาชิงช้าหรือบางลำภู

เลขานุการประจำพระองค์ก็มักจะไม่รู้ เพราะใครมานิมนต์ท่าน ๆ ก็จด ๆ เอาไว้ตามเศษกระดาษบ้างห่อใบชาบ้าง ตามแต่อะไรจะอยู่ใกล้มือ

สมเด็จ ฯ ท่านเป็นคนขี้ร้อน กลางวันร้อนหนักเข้าก็ลงนอนหงายกางแขนบนพื้นกระดานบนกุฏิของท่าน ไม่เห็นท่านใช้พัดลมหรือพัดอะไรทั้งนั้น

วันหนึ่งผมมีธุระต้องขึ้นเฝ้า เห็นท่านนอนแผ่อยู่ก็ลงกราบเบื้องหลังพระบาทท่านแล้วลุกขึ้นนั่งประนมมือทูลว่า

"วันนี้เป็นบุญตา เคยได้ยินคำพังเพยมาหนักแล้ว เพิ่งได้เห็นจริง ๆ วันนี้"

"คำพังเพยว่าอย่างไร" สมเด็จ ฯ ถาม

"แผ่สังฆราช" ผมทูล

สมเด็จฯ ท่านลุกขึ้นนั่งงง ๆ อยู่นานเพราะท่านนึกไม่ออกว่าผมหมายถึงใคร จนผมต้องทูลเตือนท่าน จึงจับความได้ว่า ท่านเองคือสังฆราชที่แผ่อยู่กลางห้อง

จับความได้แล้วท่านก็หัวร่อกลิ้งไป จะขันผมหรือขันตัวท่านเองก็ไม่ทราบ

ข้อเขียนจากความคิด

โดย

มล. คึกฤทธิ์ ปราโมช

เรื่องที่จะเขียนต่อไปนี้ จะสั้นยาวแค่ไหน ผมเองซึ่งเป็นผู้เขียนก็ยังไม่ทราบแต่จะขอให้หัวเรื่องไว้ก่อนว่าเรื่องที่จะเขียนต่อไปนี้เป็น "อุปาทานกถา" เป็นเรื่องเกี่ยวกับอุปาทานคือความยึด และถ้าจะถามว่า อุปาทานหรือ ความยึดที่ จะ เขียน ถึงนั้น เป็นอุปาทานของใคร ก็ขอตอบไว้ล่วงหน้าว่าเป็นอุปาทานของ ผมเองแต่ เมื่อผม เองก็ เป็นมนุษย์ ธรรมดาสามัญ คนหนึ่งอุปาทานของผมนั้นก็ จะต้องเกี่ยวโยงต่อเนื่องไปถึงอุปาทานของคนอื่นด้วย ตอนนี้ก็น่าจะบอกขัดตำนานเสียก่อนว่า

"ธมฺมสวนกาโล อยมฺภทนฺตา ธมฺมสวนกาโล อยมฺภทนฺตา"

เป็นสัญญาณบอกให้รู้ว่าเรื่องที่จะได้ยินได้ฟังกันต่อไปนี้เป็นเรื่องธรรมะธรรโมน่าเบื่อหน่าย ใครสนใจจะไม่ฟังก็ได้ หรือจะนั่งกินน้ำหวานสูบบุหรี่คุยกันเสียก็ได้อีกเหมือนกัน

ธรรมะของพระพุทธเจ้าเป็นเครื่องสอนให้คนรู้จักตัวเอง เมื่อคนไม่สนใจฟังธรรมะนั้น คนก็ไม่รู้จักตัวเอง ซึ่งก็ดีไปอย่างหนึ่ง เพราะคนเรานั้นถ้ารู้จักตัวเองจริง ๆ แล้วก็คงจะดูหน้าตัวเองไม่ได้ ถ้าไม่อายม้วนไปก็คงเกลียดจนอยากฆ่าเสียให้ตาย

ใคร ๆ ก็คงจะรู้ทั่วกันว่า ในบรรดาสัตว์โลกทั้งหลายนั้น มนุษย์ผิดแผกกว่าสัตว์อื่น คำว่าผิดแผกในที่นี้หมายถึงผิดธรรมดา เพราะมนุษย์ทำอะไรบางอย่างที่สัตว์อื่นไม่ทำกัน

ถ้าจะดูประวัติของมนุษย์ ตั้งแต่แรกเริ่มมาจนถึงทุกวันนี้ด้วยจิตใจที่ไม่เข้าใครออกใคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่เข้ากับมนุษย์แล้ว เราก็เห็นจะต้องยอมรับความจริงว่ามนุษย์นั้นมีกลไกบางอย่างในตัวที่คอยบังคับให้มนุษย์ทำลายตนเอง ซึ่งกลไกหรือสัญชาติญาณ หรืออะไรก็ตาม ที่คอยบังคับให้ทำลายตนเองนี้สัตว์อื่นไม่มี จริงอยู่เราเคยได้ยินข่าวเรื่องมดยกพวกรบกัน และกบเขียดยกพวกเข้ากัดกัน แต่มดและกบเขียดเหล่านี้เป็นคนละชนิด มดดำรบกับมดแดง กบรบกับ

เขียด ซึ่งถ้าจะเปรียบไปก็เหมือนลิงรบกับยักษ์ หรือมนุษย์รบกับลิงจะเปรียบกับมนุษย์ที่รบราฆ่าฟันกับมนุษย์เองไม่ได้ สัตว์ทุกชนิดจะฆ่าสัตว์อื่นได้เสมอ เช่นเสือฆ่ากวาง แต่จะหาสัตว์ที่ฆ่ากันเองภายในพันธุ์เดียวกัน เช่น เสือฆ่าเสือนั้นยากที่สุด ถึงจะวิวาทกันก็มีเพียงเอาชนะ ไม่เอากันถึงตาย และการฆ่ากันเองภายในพันธุ์เดียวกันเป็นจำนวนมากมายก่ายกองเช่นมนุษย์ฆ่ากันเองในการสงครามนั้น จะหาดูไม่ได้เลยในพันธุ์สัตว์โลกต่าง ๆ มีแต่มนุษย์ฆ่ากันเองในการสงครามนั้นจะหาดูไม่ได้เลยในพันธุ์สัตว์โลกต่าง ๆ มีแต่มนุษย์เท่านั้นที่ทำได้ เคยทำมาแล้วมาก และกำลังทำอยู่ทุกวี่วันในปัจจุบันนี้

ที่ว่ามนุษย์ทำลายตนเองได้นั้นหมายความอย่างนี้

ในกรณีที่มีใครฆ่าตัวตาย มนุษย์ก็มักจะตีความเอาว่าผู้ที่ฆ่าตัวตายนั้นมีจิตใจไม่ปกติ หรือวิกลจริตไปชั่วขณะ

ถ้าจะวินิจฉัยมนุษย์เปรียบเทียบกับสัตว์โลกอื่นด้วยเกณฑ์เดียวกันนี้ แล้วก็จะต้องถือว่ามนุษย์เป็นสัตว์วิกลจริตชนิดเดียวในโลก ไม่ใช่สัตว์ประเสริฐอย่างที่อวดอ้างกันมานาน

ปัญหาจึงเกิดขึ้น ว่าอะไรมาเป็นเหตุให้มนุษย์ต้องวิกลจริตไป คำตอบปัญหานี้พูดกันมานานแล้วว่า เหตุที่ทำให้มนุษย์ฆ่าฟันกันนั้น คือ กิเลสต่าง ๆ ได้แก่ โทสะ โลภะ โมหะ คือ โกรธ โลภ และหลง ศาสนาทุกศาสนารวมทั้งศาสนาพุทธ (ถ้าหากจะดูเผิน ๆ สำหรับศาสนาพุทธ) ก็ดูเหมือนจะสอนตรงกันดังนี้ และวิธีที่จะทำให้มนุษย์หายวิกลจริตได้ก็คือสอนให้มนุษย์

"จงทำดีมีศีลธรรมถือความสัตย์ พึงขจัดเสียซึ่งโกรธโลภและหลง"

ถ้าหากว่าทางแก้ปัญหานี้ เป็นทาง ที่ถูกต้องและเป็นความจริง ถ้าหากว่าการขจัดโกรธโลภและหลงให้หมดไปนั้นจะทำให้มนุษย์หายวิกลจริตเลิก ฆ่าฟันกันได้จริงมนุษย์ทุกวันนี้ก็เห็นจะต้องตั้งศาสนาขึ้นใหม่ ยอมรับนับถือว่าจอมพล ถนอม กิตติขจร เป็นศาสดาแห่งศาสนานั้น และเคารพบูชาท่านต่อไปไม่มีที่สิ้นสุดตามควรแก่ฐานะของท่าน

เคราะห์ดีที่ไม่จริง

ข้อเท็จจริงได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วเห็นอีก ในประวัติ-ศาสตร์ของชาติมนุษย์ว่าการฆ่าฟันหรือทำร้ายกันด้วยโกรธ โลภและหลงนั้นเป็นเรื่องของบุคคล มีคนต้องเสียหายล้มตายแต่เพียงเล็กน้อย ได้แก่ การปล้นสะดมฆ่าเจ้าทรัพย์หรือการฆ่ากันด้วยความโกรธและความอาฆาตพยาบาท ซึ่งการกระทำเช่นนี้ทุกสังคมมีกฎหมายห้าม และมีบทลงโทษผู้ผิดอยู่แล้วทั่วกัน แต่การฆ่ากันเป็นจำนวนล้านนั้นไม่มีสังคมใดห้าม มีแต่สนับสนุนยกย่อง คนที่เป็นต้นเหตุและลงมือฆ่ามนุษย์ด้วยกันเองเป็นจำนวนมากมาย ก็มิใช่เป็นคน ที่มากไปด้วยกิเลส คือ โกรธ โลภ และหลง แต่เป็นคนที่มีแต่ความจงรักและความภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ของตนหรือต่อธรรมบางอย่างเช่น ศาสนาหรืออุดมการณ์ทั้งสิ้นมิได้มีความโกรธโลภหลงมาเป็นเครื่องจูงใจให้ฆ่าฟันกันแม้แต่น้อย การรบราฆ่าฟันกันนั้นก็เพื่อตัดสินข้อพิพาท ซึ่งมิใช่เรื่องส่วนตัวของผู้ที่รบกันนั้นเลย จริงอยู่ผู้ที่ไปสงครามนั้นอาจมีบ้างที่ไปด้วยความโลภ มุ่งหวังที่จะชิงสมบัติของผู้แพ้แต่คนอย่างนี้มีเป็นส่วนน้อย ส่วนใหญ่นั้นเข้าสงครามด้วย

ความจงรักภักดีแน่วแน่ในชาติศาสนาพระมหากษัตริย์ หรือในคนที่ตนเคารพนับถืออย่างสุจริต หรือในธรรมบางอย่างที่ตนยึดถือว่าถูกต้อง โดยปราศจากความเห็นแก่ตัวโดยสิ้นเชิง คนที่ฆ่าฟันกันตายเป็นจำนวนมากมายนี้ นอกจากจะไม่มีผู้ใดห้ามแล้ว หากตายก็จะได้รับความยกย่องนับถือจากทุกฝ่ายว่าเป็นผู้เสียสละ เป็นวีรบุรุษ หากไม่ตายสังคมก็จะยกย่องให้เกียรติหรือเลี้ยงดูต่อไปเป็นอย่างดี

ความผิดของมนุษย์ ถ้าจะถือว่าเรื่องเช่นนี้เป็นความผิด จึงมิได้มาจากกองกิเลสหรืออกุศลมูลใด ๆ แต่มาจากคุณธรรมที่มนุษย์ยกย่องว่าเป็นของดี เป็นความดีที่มนุษย์ทั่วไปถือเอาเป็นเยี่ยงอย่างได้

๑๘ และมนุษย์ก็รบราฆ่าฟันกันต่อไปเรื่อย ๆ โดยไม่มีใครสามารถระงับยับยั้งได้

๑๙ พูดกันจริง ๆ แล้ว มนุษย์ก็มีความต้องการยิ่งกว่าสัตว์โลกชนิดอื่นที่จะเป็น ของใครหรือของ อะไรสัก อย่างหนึ่ง มีความต้องการที่ยึดว่าตนเป็นทั้งเจ้าของสิ่งนั้นหรือคนนั้น และขณะเดียวกันก็เป็นของสิ่งนั้นหรือเป็นของคนนั้นด้วย ไม่ว่าคนนั้นจะเป็นบุคคลหรือคณะบุคคลและไม่ว่าสิ่งนั้นจะเป็นชาติ

หรือเป็นศาสนาหรือเป็นอุดมการณ์ใด ๆ หากจะเปรียบไป แล้วมนุษย์แต่ละคนก็เหมือนกับจอกน้อยซึ่งลอยอยู่ในกระแสน้ำ มีแต่จะพักพิงเข้าไปกับตลิ่งหรือสวะ หรือแม้แต่กับจอกน้อยอีกจอกหนึ่ง จะลอยอยู่โดดเดี่ยวนั้นไม่ได้

สรุปแล้วมนุษย์ไม่สามารถอยู่ตามลำพังได้ และไม่สามารถปล่อยให้คนอื่นหรือสิ่งอื่นอยู่ตามลำพังได้ ต้องเข้าน้อยอีกจอกเกาะยึดอยู่ตลอดไป

การที่ไม่ปล่อยให้คนอื่นหรือสิ่งอื่นอยู่ตามลำพังได้นั้นพระพุทธเจ้าเรียกว่าสังขาร กล่าวคือเมื่อได้พบเห็นอะไรก็เอามาปรุงแต่งเข้าแล้ว กำหนดว่าเป็นคนนั้นคนนี้หรือสิ่งนั้นสิ่งนี้เมื่อปรุงแต่งจนเป็นสังขารแล้วก็เข้ายึดเข้าเกาะ อาการที่เข้ายึดเข้าเกาะนี้พระพุทธเจ้าเรียกว่าอุปาทาน สังขารที่ถูกยึดเกาะด้วยอุปาทานแล้วก็กลายเป็นอุปาทินนกสังขาร ใครแตะไม่ได้

มนุษย์ยังฆ่าฟันกันทุกวันนี้ก็ด้วยเรื่องอุปาทาน และอุปาทินนกสังขารนี้

ใครอ่านมาถึงเพียงนี้แล้วก็ขออย่าได้นึกว่า ผมเริ่มวางมาดใหญ่ทำตัวเป็นครูผู้สอนเทวดาและมนุษย์ให้จิตว่าง

หมดอุปาทานเลย เพราะความจริงมิใช่เช่นนั้น ผมเองก็เป็นคนมีอุปาทานมาก และก็นับถือคนที่มีอุปาทานด้วยกันมาก ยิ่งอุปาทานของใครตรงกับอุปาทานของผม และมีอุปาทานนั้นมากเท่าผมหรือมากกว่าผมผมก็ยิ่งนับถือคน ๆ นั้นมากยิ่งขึ้นไปอีก

แต่ที่มาเขียน เรื่อง อุปาทาน นั้น ก็ เพราะ เกิด นึกขึ้นได้ว่า คนที่มีอะไรก็ควรจะเขียนถึงเรื่องนั้น คนไม่เคยมีปืนจะไปเขียนเรื่องปืนก็คงไม่ถูกนัก คนที่ไม่เคยทำนาจะไปเขียนสอนให้คนทำนาก็คงยังผิดเป็นส่วนมาก คนที่เคยมีอุปาทานแล้วตัดอุปาทานไปได้จนหมด เช่น พระพุทธเจ้าจึงจะสอนให้คนรู้จักอุปาทานและตัดอุปาทานได้

คนที่จะพูดเรื่องอุปาทานแล้วพูดผิดก็เห็นจะได้แก่ท่านที่ยังมีอุปาทานแล้วหลง ไปว่าตนเองจิต ว่างหมดอุปาทานแล้วเท่านั้น

อุปาทานกถาที่จะเขียนต่อไปนี้จึงจะกล่าวถึงแต่เรื่องอุปาทานเท่านั้นจะไม่สอนให้ใครตัดอุปาทาน เพราะผมเองก็ยังตัดไม่ได้ และดูตัวเองแล้วก็ยังมองไม่เห็นทางที่จะตัดได้

ท่านที่พยายามอ่านเรื่องนี้มาตั้งแต่วันเสาร์ที่แล้ว แล้วเกิดความเบื่อหน่ายหรือเห็นว่าไร้สาระก็โปรดข้ามไปเสียได้ และระงับอ่านคอลัมน์นี้ไปสักสองสามวันเพราะผมยังเขียนเรื่องอุปทานไม่จบ จะต้องขอเขียนต่อไปอีกสักเล็กน้อย ถึงใครไม่อ่านก็เขียนเอาไว้อ่านเอง

อุปาทานขันธ์ ทำให้เกิดใครเป็นใครในสังคม พูดให้ชัดก็คือความยึดในขันธ์อันได้แก่รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ทำให้คนแต่ละคนนึกไปว่าตนนั้นเป็นใครคนหนึ่งมีตัวตนเป็นของตัวเองอยู่ต่างหาก และมีคนอื่นและสิ่งอื่นซึ่งมีความสัมพันธ์กับอัตตาหรือของตัวเองนั้นในลักษณะต่าง ๆ กัน รูปก็หมายถึงรูปกายทั้งหลายซึ่งปรากฏขึ้นให้เห็นได้จับต้องได้ จำรูปต่าง ๆ ได้ และจำเวทนาต่าง ๆ ที่ผ่านมาแล้วในอดีตได้ สังขารหมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่แต่ละคนปรุงแต่งขึ้นในใจ ว่าเป็นสิ่งนั้นสิ่งนี้แล้วกำหนดหมายว่าแต่ละอย่างมีความสัมพันธ์กับตนอย่างไร วิญญาณได้แก่ความรู้สึกที่เกิดขึ้นตามอายตนะต่าง ๆ ทำให้เป็นสัมผัส เช่น

ลิ้นกระทบน้ำตาลเกิดความรู้สึกว่าหวาน ความรู้สึกว่าหวานนั้นคือวิญญาณที่ลิ้น ทำให้นึกต่อไปว่ามีอัตตาหรือมีตัวคอยรับความหวานนั้น ความรู้สึกทางหูทางจมูกทางตาและทางกายมีผลเช่นเดียวกัน โดยการยึดขันธ์ต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วนี้อัตตาหรือตัว ก็เกิดทำ ให้นึกว่าตัว เราเป็นคน ที่มีรูปร่างอย่างนั้นอย่างนี้ มีความรู้สึกสุขทุกข์อย่างนั้นอย่างนี้ และชอบอะไรบ้างหรือไม่ชอบอะไรบ้าง เราจำได้ว่าเราเกิดที่ไหนใครเป็นพ่อแม่ มีชีวิตผ่านมาอย่างไรมีอะไรบ้างที่เป็นสิ่งแวดล้อมตัวเรา และมีวิญญาณเป็นของตัวเราเอง คอยรับรู้เรื่องราวและประสพการณ์ต่าง ๆ ในชีวิต

ถ้าจะวิเคราะห์ขันธ์ทั้งห้าแล้วก็จะเห็นว่าแต่ละอย่างนั้นยึดไม่ได้และมิได้มีอยู่อย่างที่เรานึก เมื่อวิเคราะห์ในทางนี้แล้วก็จะเห็นว่าอัตตาหรือตัวเราเองนั้น ไม่มีและอะไรที่ว่าเป็นของเขานั้นก็ไม่มี เพราะเมื่อไม่มีเราแล้ว เขาก็มีไม่ได้ แต่ก็ช่างเถิดจะไม่วิเคราะห์ไว้ ในที่นี้ เพราะจะทำให้ออกนอกเรื่องไปไกล

สิ่งที่ผมอยากจะกล่าวไว้ก็คือการยึดในขันธ์ ซึ่งทำให้เกิดอัตตา และการยึดในอัตตา ซึ่งเกิดขึ้นในขั้นต่อไปนั้นทำให้คนเห็นแก่ตัว ซึ่งทำให้บางคนเห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ผู้อื่น หรือเบียดเบียนผู้อื่นเพื่อให้เกิดประโยชน์ส่วนตนมากที่สุด

กิเลสอันได้แก่โกรธ โลภ หลงนั้น เกิดจากอุปาทานที่ยึดในตัวนี้ ทำให้เกิดอาชญากรรม คือการฆ่าฟันกันเป็นส่วนตัว การลักขะโมยปล้นจี้ และการคดโกงทุจริตตลอดจนการขูดรีดผู้อื่นที่มีกำลัง อำนาจ น้อย กว่าทำ ให้เกิดความเดือดร้อนกันทั่วไปทั้งในอดีตปัจจุบัน และยังจะมีต่อไปในอนาคต

แต่ถ้าจะพิจารณาดูให้ดีแล้วกิเลสตัณหาต่าง ๆ อันเกิดจาก อุปาทาน ในตัว หรือ ความ ยึดใน ตัวนี้ มิได้เคยทำให้มนุษย์รบราฆ่าฟันกันเป็นจำนวนมากมาย ดังที่เคยปรากฏมาแล้วในสงครามต่าง ๆ เลย สงครามใหญ่ ๆ ที่เคยทำลายมนุษย์มาเสียแล้วมากต่อมากในโลกเรานี้ เช่น สงครามครูเสดตลอดจนสงครามศาสนาอื่น ๆ สงครามสมัยนโปเลียน

สงครามโลกครั้งที่ ๑ และสงครามโลกครั้งที่ ๒ ตลอดจนสงครามเวียตนามที่ยังมีอยู่ในปัจจุบันนี้ มิได้เกิดจากความเห็นแก่ตัวหรือความยึดในตัวของผู้ใดผู้หนึ่งเลย สงครามศาสนาทั้งหลายที่เกิดขึ้นมาแล้วนั้นมิได้มีผู้ใดในแต่ละฝ่ายแสวงหาความยิ่งใหญ่เป็นส่วนตัวหรือทำไปด้วยความโลภโกรธหลงเป็นส่วนตัว พระเจ้าอาเล็กซานเดอร์มหาราชทรงมีอุปทานในวัฒนธรรมของกรีกและเที่ยวทรงตีบ้านเมืองเพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมนั้น พระเจ้านโปเลียนทรงมีอุปทานในความยิ่งใหญ่ของฝรั่งเศสและฮิตเลอร์ก็ยึดว่าชนชาติเยอรมันและชนเผ่าอารยันนั้นวิเศษเหนือชนชาติอื่นและเผ่าอื่น

เพราะอุปาทานแบบนี้คนจึงฆ่าฟันกันล้มตายลงแต่ละครั้งนับเป็นแสนเป็นล้านจนถึงเป็นสิบๆล้านและต่อไปอาจเป็นร้อย ๆ ล้าน ส่วนอุปทานในอัตตายึดในตัวเองนั้นทำให้คนฆ่ากันตายทีละคนสองคนเท่านั้น มิได้ทำให้เกิดความพยายามที่จะฆ่าคนทั้งเผ่าให้หมดไปจากโลก เช่นพวกนาซีพยายามกำจัดคนเผ่ายิว

ความจริงที่ควรจะรู้ก็คือ คนที่มีอุปาทานในตัวเองเหนียวแน่นมี โกรธโลภหลง เป็นอาสวะกิเลศพร้อมมูลนั้นไม่เป็นเหตุให้คนฆ่ากันตาย จำนวนมากจนอาจทำให้ถึงสิ้นพันธุ์มนุษย์ได้คนที่จะทำให้คนฆ่ากันตายมากมายก่ายกอง และคนจำนวนมากที่เข้ารบรา ฆ่าฟันกันจน ล้มตายไปทั้งสองฝ่ายนั้นล้วนแล้วแต่เป็นผู้ที่ล่วงพ้นออกไปจากอุปาทาน ในอัตตาแล้วทั้งสิ้น แต่ไปมีอุปาทานในบุคคลอื่น หรือสิ่งอื่นหรือในธรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง จนถึงขนาดไม่เห็นแก่ตัว ยอมเสียสละทุกอย่างที่เป็นของตนแม้แต่ชีวิต เพื่อคนอื่นหรือสิ่งอื่นที่ตนยึดอยู่นั้น

หากจะพูดสั้น ๆ และตรง ๆ แล้วก็จะต้องพูดว่าคนที่มีอุปาทานในอัตตาเหนียวแน่นเห็นแก่ตัวนั้น ทำให้คนตายมาแล้วน้อยกว่าท่านที่ออกจะจิตว่าง ไม่เห็นแก่ตัวเสียอีก แต่คนที่ไม่เห็นแก่ตัว ยอมสละตนเองเพื่อชาติศาสนาพระมหากษัตริย์ และธรรมะบางอย่างนั้นเป็นที่ยกย่องของสังคมหรือคนทั่วไป

พันท้ายนรสิงห์ ไม่ยึดในตัวและชีวิตของตนแต่ยึดใน มณเฑียรบาลว่าพันท้ายเรือพระที่นั่งทำโขนเรือพระที่นั่งหักจะต้องได้รับโทษถึงประหารชีวิต อุปาทานของพันท้ายนรสิงห์ในกฎมณเฑียรบาลนั้นเหนียวแน่นและยิ่งใหญ่เสียเหลือเกินจนทำให้พันท้ายนรสิงห์ลืมไปว่า พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่ประหารชีวิตคน และพระราชทานอภัยโทษไว้ชีวิตคนที่ทำผิดได้พร้อม ๆ กัน เมื่อทรงพระกรุณา ฯ พระราชทานอภัยโทษให้แล้ว พันท้ายนรสิงห์ก็ไม่ยอมรับ กลับดื้อดึงเคี่ยวเข็ญจะให้ประหารชีวิตตนให้ได้ การไม่ยอมรับพระราชทานอภัยโทษ จึงเป็นการขัดพระราชอำนาจ เป็นการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ พันท้ายนรสิงห์จะรู้ตัวหรือเปล่าก็ไม่ทราบว่าต้องตายเพราะโทษหลังนี้ เพราะอุปาทานที่ล่วงพ้นออกจากอุปาทานในตัวออกไปแล้วนั้น มีพลังแข็งกล้ายิ่งนัก ทำให้คนลืมอะไรได้ทั้งหมด และมองไม่เห็นอะไรได้ทั้งหมด

ส่วนอุปาทานที่ยังอยู่ในตัว มิได้ล่วงพ้นออกไปนอกตัวนั้นย่อมจะทำให้คนคำนึงถึงประโยชน์อยู่เสมอ และคอยชั่งระหว่างประโยชน์อย่างหนึ่งกับอีกอย่างหนึ่ง ว่าอย่างไหนจะมากกว่ากัน ถึงแม้ว่าจะลุแก่โทสะโลภะก็ยังมีความคำนึงถึงประโยชน์ตนแต่ละขณะนั้นประจำใจอยู่ เป็นต้นว่าเกลียดใครขึ้นมาคิดจะฆ่าฟัน ถ้าหากมีเวลาคิดก็จะนึกได้ว่าเมื่อฆ่าเขาไปแล้วตนจะถูกฆ่าบ้าง เป็นการเสียประโยชน์ตน เมื่อนึกได้ดังนี้แล้วก็คงจะไม่ฆ่า หรือจะคิดโกงลักขะโมยใครก็ต้องคอยระวังให้สบช่องสบโอกาสมิให้ใครจับได้ เพราะจะเสียประโยชน์ตน ความระมัดระวังนี้เป็นเครื่องคอยคุมมิให้ทำชั่วในทุกโอกาส ประโยชน์ตนของแต่ละคนนั้นจึงเป็นเครื่องควบคุมรักษาประโยชน์ของผู้อื่นไปในตัว คนที่ยังมีอุปาทานในตัวนั้นจึงเป็นคนที่ยังปลอบได้ ขู่ได้ ใช้กฎหมายบังคับได้ ใช้รัฐธรรมนูญกำหนดการปกครองได้ ตลอดจนจะใช้ปืนขู่ให้ทำอะไรก็ทำได้ทั้งนั้น

ส่วนผู้ที่ก้าวล่วงอุปาทานในตนออกไป แล้วเอาอุปาทานไปเกาะในสิ่งอื่นย่อมจะไม่เห็นแก่ตัว เห็นแก่คนหรือสิ่งที่ตนยึดนั้นเป็นใหญ่จะทำอะไร จึงไม่เห็นแก่ประโยชน์ตน ไม่มีประโยชน์ตนนั้นเป็นเครื่องคอยควบคุมการกระทำคนเช่นนี้หากจะกระทำการ ในการสร้างสรรค์ก็จะทำได้มากกว่าคนธรรมดาที่ยังยึดในตนแต่ถ้าจะทำกรรมในทางทำลายเช่นทำลายชีวิตมนุษย์ก็ทำได้มากมายเหลือเกินเช่นเดียวกัน

คนที่หมดอุปาทานนั้นพระท่านเรียกว่าผู้ถึงแล้วซึ่งปัญญา แต่ปัญญากับโทสะนั้นออกจะใกล้กันมาก จนบางทีก็แทบจะดูไม่ออกว่าอะไรเป็นอะไร เพราะโทษะนั้นไม่เอื้อชีวิตมนุษย์และสัตว์ ส่วนปัญญานั้นไม่เอื้อสังขาร คอยแต่ประหารให้หมดสิ้นไป

ผู้ที่ต้องล้มตาย เสียหายเพราะกิเลศของผู้อื่นอันได้แก่โกรธ โลภหลง นั้น ถ้าจะนับ จำนวนในระยะ หนึ่งก็ จะเห็น ได้ว่ามีจำนวน ที่น้อย จนไร้ความสำคัญเมื่อ เปรียบ เทียบ กับจำนวนคน ที่ต้องล้ม ตาย หรือเสียหายเนื่องจากคุณธรรม ที่มนุษย์ยกย่องเรียกว่า "ความภักดี" ซึ่งถ้าจะแปลความหมายในทางที่ถูกตรงแล้ว ก็ได้แก่อุปาทานยึดมั่นอย่างเหนียวแน่นในอุปาทินนกสังขารบางอย่าง คือ บุคคล กลุ่มชน เผ่าชน ระบบความเชื่อถืออย่างใดอย่างหนึ่ง ตลอดจนในผ้าผืนหนึ่งซึ่งเรียกกันว่าธงชาติ

ข้อยกเว้นนั้นก็ย่อมจะมีบ้างเป็นธรรมดา พระพุทธเจ้าทรงตัดอุปาทานได้หมดสิ้น ปิ่งเกิดเป็นพระมหากรุณาต่อสรรพสัตว์ทั้งปวงเข้ามาแทนที่ บางท่านใช้อุปาทานที่ล่วงพ้น จากการ ยึดในตน ออกไป เกาะในศิลปหรือในความรู้ทางวิทยาศาสตร์แต่ประวัติของมนุษย ชาติก็ยัง แสดงให้เห็นได้ชัดว่า ชนส่วนใหญ่ยังยึดมั่นในกลุ่มชน หรือในระบบความ

เชื่อถือกันเป็นนิมิตหมายแห่งกลุ่มชน แต่ละกลุ่ม อุปาทานเช่นนี้มีลักษณะแก่อ่อนต่างกันไป คนบางคนหรือบางกลุ่มเป็นผู้ใหญ่พอที่จะเป็นส่วน หนึ่งของสังคม โดยที่ไม่สูญเสียความเป็นตัวของตัวเองและความรับผิดชอบของตน แต่คนอีกส่วนหนึ่งยึดในสังคมจนสิ้นอัตตาและสิ้นความเป็นบุคคล ไม่มีความรับผิดชอบส่วนบุคคลอีกต่อไป ลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นลัทธิที่ส่งเสริมอุปาทานแบบนี้ พยายามที่จะประหารอัตตาส่วนบุคคลให้หมดไป และสร้างอัตตาส่วนร่วมหรือ "อัตตาสังคม" ขึ้นให้เป็น อุปาทินนกสังขารแต่อย่างเดียว ความรู้สึกทางชาตินิยมรุนแรงก็เป็นอุปาทานแบบนี้ และด้วยสาเหตุนี้ลัทธิคอมมิวนิสต์ซึ่งปฏิเสธความรู้สึกทางชาตินิยมจึงได้กลายเป็นลัทธิชาตินิยมอีกแบบหนึ่งไปในที่สุด และลัทธิคอมมิวนิสต์นั้นเองก็เผยแพร่ได้ง่ายที่สุดในกลุ่มชนที่มีความรู้สึกชาตินิยมรุนแรง เพราะมีอุปาทานแบบเดียวกันเป็นพื้นเดิมอยู่แล้ว

อุปาทานแบบนี้อีกที่ทำ ให้คนยึด ในศาสนาจนลืมตนในด้านอื่น อุปาทาน แบบนี้ อาจมีผล ทำให้ คนทั้ง เมือง อยู่ใน

สภาพเหมือนกับถูกสะกดจิต ให้ทำการเป็นแบบเดียวกันและในกรณีที่รุนแรงอาจทำให้เกิดอารมณ์รายแห่งฝูงชน ที่ฝรั่งเรียกว่า Mosshysteria นั้นเกิดขึ้นได้ อารมณ์เช่นนี้เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็มิได้ขึ้นแก่ผู้ที่ออกไปอยู่ในฝูงชนเท่านั้นแต่จะเกิดขึ้นได้แม้แต่กับคนที่อยู่ในบ้านช่องทั่วไป ซึ่งมิได้ติดต่อกับฝูงชนเลย

ด้วยเหตุนี้ มนุษย์ในยุคต่างๆ แห่งประวัติของมนุษยชาติ ซึ่งได้ปล่อยให้อุปาทานหลุดจากตนแล้ว จึงได้ใช้อุปาทานนั้นสร้างอัตตาขึ้นใหม่ในกลุ่มชนยึดว่ากลุ่มชนนั้นคือตัวของตัวเอง และเห็นว่ากลุ่มชนอื่นเป็นปฏิปักษ์หรือเป็นศัตรู การแตกแยกและการขัดกันก็เกิดขึ้นในมวลมนุษย์ตลอดมา เป็นเหตุให้มนุษย์ทำลายกันเองอย่างใหญ่หลวงเรื่อยมาในประวัติของมนุษย์

ความแตกแยกและความเป็นปฏิปักษ์ต่อกันในระหว่างมนุษย์ซึ่งอยู่ในสังคมเดียวกันนั้นแลเห็นได้ชัดในปัจจุบันนี้ที่สหรัฐอเมริกา อุปาทานของมนุษย์ในสหรัฐ

อเมริกานั้นมีอยู่สองชั้น ชั้นแรกนั้นคนในอเมริกาทุกคนไม่ว่าจะมีผิวเป็นสีอะไร มีอุปาทานยึดในธงชาติอเมริกา และยึดในระบบความเชื่อถือแห่งสังคมอเมริกัน หรือที่เรียกกันกว้าง ๆ ว่า "วิถีชีวิตแบบอเมริกัน" นั้นอย่างเหนียวแน่นเพื่อสิ่งนี้หรือเพื่ออุปาทินนกสังขารอันนี้ มนุษย์ส่วนใหญ่ที่ถือสัญชาติอเมริกันก็สามารถที่สละชีวิตตนเพื่อทำสงครามกับกลุ่มชนอื่นที่ตนเห็นว่าเป็นปฏิปักษ์ต่ออุปาทินนกสังขารที่ตนยึดอยู่ สงครามเวียตนามและสงครามเย็น ตลอดจนสงครามอื่น ๆ ที่อเมริกาเกี่ยวข้องอยู่ด้วยเป็นผลแห่งอุปาทานชั้นแรกนี้ แต่ในสหรัฐอเมริกานั้นเองปรากฏว่ามีอุปาทานชั้นที่สองซึ่งกำลังเพิ่มความรุนแรงยิ่งขึ้นทุกวัน อุปาทานนั้นคืออุปาทานในสีขาวหรือสีดำแห่งผิวกายมนุษย์ อุปาทานในสีแห่งผิวกายนี้มีลักษณะซับซ้อนพิศดารอยู่มาก ซึ่งจะไม่กล่าวถึงในที่นี้ จะกล่าวแต่เพียงว่า อุปาทานนี้ทำให้ คนซึ่งมีอุปาทาน ร่วมกันในชั้นแรกแตกต่างกันออก เป็นสอง กลุ่มกลายเป็นปฏิปักษ์ต่อกันที่สำคัญก็คือ อุปาทานสองชั้นนี้จะมีควบคู่กันอยู่ตลอดไปไม่

ได้ เมื่อชั้นใดแรงขึ้นอีกชั้นหนึ่งก็จะต้องเบาลงไป ในขณะนี้อุปาทานในผิวกำลังมีความแรงยิ่งขึ้น อุปาทานในระบบความเชื่อถือของอเมริกาหรืออุปาทานชั้นแรกก็ต้องเบาแรงลงไป มีผลทำให้ความเป็นปฏิปักษ์ของสังคมอเมริกันต่อสังคมอื่น ๆ ที่มีระบบความเชื่อถือขัดกันนั้นเพลาแรงลงไปด้วย สงครามเวียตนามและสงครามอื่น ๆ ที่อเมริกามีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ด้วยก็น่าจะเพลาลงไป สำหรับอเมริกาเองด้วยเหตุนี้

ใครที่มีอุปาทานยึดมั่นในอเมริกาว่าเป็นมิตรคอยช่วยเหลือตนก็น่าจะเพลา ๆ อุปาทานนั้นลงมาได้บ้างกระมัง?

อย่างไรก็ตาม อุปาทานที่ก้าวล่วงออกไปจากอัตตาหรือตัวเองแล้วไปเกาะในสิ่งอื่นนั้นทำให้มนุษย์เกิดโมหะหรือความหลงผิดได้มาก เช่นหลงผิดว่าการฆ่าฟันมนุษย์ด้วยกันในบางกรณีเป็นวีรกรรมที่ควรสรรเสริญ หรือหลงว่าบุคคลที่มีอุปาทานที่ตรงกับอุปาทานของตนเป็นบุคคลที่น่าคบค้าสมาคมหรือเป็นวีรบุรุษดังที่ได้กล่าวถึงมาแล้วแต่ความหลง

ผิดที่ทำให้บุคคลต้องตกอยู่ในที่มืด อย่างที่สุดเห็นจะไม่มีอะไรเกินความหลงผิดที่ว่า เมื่ออุปาทานหลุดจากอัตตาหรือตัวของตัวไปเกาะที่อื่นแล้ว ตนเองได้กลายเป็นผู้สิ้นอุปาทาน เป็นผู้อยู่ในสภาพจิตว่าง หรือเป็นพระอริยบุคคล คนที่หลงเช่นนี้แล้วเห็นจะต้องตกอยู่ในที่มืดตลอดไป เพราะจะเกิดความเข้าใจว่ากรรมที่ตนพึงกระทำนั้นตนได้กระทำไปแล้ว

ในที่นี้ก็เห็นจะต้องขอขัดตำนานเป็นทำนองทุกษิตขึ้นว่า คนที่ไม่เห็นแก่ตัวนั้นมิใช่ผู้ที่หมดสิ้นอุปาทานเลย แต่เป็นคนที่มีอุปาทานไปเกาะในสิ่งอื่นที่มิใช่ตัว มีขนาดใหญ่โตและมีสภาพที่เหนียวแน่นยิ่งกว่าอุปาทานของผู้ที่เห็นแก่ตัวมากมายนัก

บัญหาใหญ่ ๆ ของโลก และเรื่องคอขาดบาดตายในระดับโลกนั้น ส่วนใหญ่เกิดจากผู้ที่ไม่เห็นแก่ตัวทั้งนั้น

จะมีข้อยกเว้นก็เห็นจะมีแต่ในเมืองไทย เพราะบัญหาต่าง ๆ ของเมืองไทยและเรื่องคอขาดบาดตายในเมืองไทยนั้นเกิดจากผู้ที่เห็นแก่ตัวอย่างยิ่งทั้งนั้น

และก็เห็นจะเป็น เพราะเหตุนี้เอง ที่คนไทย ไม่เคยทำอะไรให้กระเทือนโลกทั้งทางดีและทางชั่ว บัญชีรายชื่อบุคคลในระดับโลกจึงไม่มีชื่อคนไทยแม้แต่คนเดียว

จะว่าน่าเสียดายก็น่าเสียดาย แต่จะว่าน่าภูมิใจก็น่าภูมิใจ

อุปาธานนั้นเป็นธรรมดาของสัตว์โลกทั้งปวง สัตว์ทั้งหลายมีอุปาทานอยู่ในขั้นตัวของตัวเองทั้งนั้น ที่จะมีเกินออกไปจนถึงไม่มีตัว เหลืออยู่ก็เห็น มีแต่มนุษย์ บัญหาต่อไปที่ควรจะลองพิจารณาดูก็น่าจะได้แก่บัญหาที่ว่า เพราะเหตุใดมนุษย์จึงมีอุปาทาน ที่แตกต่าง และกว้าง ขวางยิ่งกว่าสัตว์อื่น คำตอบนี้ พอจะหาได้ใน ประวัติแห่ง พัฒนาการทางชีวะ วิทยาของมนุษย์ โดย เปรียบเทียบกับ พัฒนาการของสัตว์ โลกชนิดอื่น ๆ ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไปในวันพรุ่งนี้

เรื่องที่จะต้องพิจารณานั้นก็คือ ทำไมมนุษย์จึงต้องยึดต้องเกาะคนอื่นหรือสิ่งอื่น นอกเหนือไปจากตน เองยิ่งกว่าสัตว์โลกชนิดอื่น ถ้าจะหาคำตอบทางชีววิทยาก็จะได้คำตอบว่า เพราะมนุษย์เป็นเด็กนานกว่าสัตว์ชนิดอื่น และถึงแม้ว่าจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว ลักษณะแห่งความเป็นเด็กนั้นก็ติดตัวไปจนตาย

ธรรมดา สัตว์ที่ ยังเยาว์ ทุกชนิดก็จะ ต้องพยายามยึดหรือเกาะพ่อหรือแม่เอาไว้เป็นที่พึ่งเมื่อเติบ โตแล้วจึงจะปล่อยเมื่อปล่อยแล้วก็เป็นตัวของตัวเองไม่ยึดพ่อแม่อีกต่อไป แต่มนุษย์นั้นเติบโตช้า และถึงจะเติบ โตแล้วก็ยังมีลักษณะของเด็กอยู่ในตัว เพราะฉะนั้นมนุษย์จึงต้องยึดหรือเกาะคนอื่นหรือสิ่งอื่น นอกกาย ไว้มากกว่า และนาน กว่าสัตว์ชนิดอื่นในโลก อุปาทานของมนุษย์จึงอยู่นอกตัวเองมากกว่าอุปาทานของสัตว์ชนิดอื่น

สัตว์ชนิดอื่นนั้นมักจะเติบโตเป็นผู้ ใหญ่โดยสมบูรณ์แล้วจึงจะผสมพันธุ์มีลูก ได้แต่มนุษย์นั้นสามารถผสมพันธุ์มีลูกได้ก่อนที่จะเติบโตสมบูรณ์โดยเต็มที่ พูดง่าย ๆ ก็คือมนุษย์ผสมพันธุ์ได้ตั้งแต่ยังเป็นเด็ก

พูดถึงความทุกข์ความจนกันมาก็มากแล้ว วันนี้ลองพูดถึงความมั่งมีกันเสียบ้าง

เมื่อเร็วๆ นี้ ริชาร์ด เบอร์ตันและอาลิซาเบ็ธ เทเล่อร์ ดาราภาพยนต์ที่เป็นผัวเมียกันได้ซื้อเครื่องบินไอพ่น ส่วนตัวลำโต เท่าเครื่องบิน โดยสารของสายการบินต่าง ๆ เป็นราคา ๒๐ ล้านบาท เอาไว้เดินทางไปต่างประเทศเมื่อไรก็ได้ตามใจ ไม่ต้องพึ่งสายการบิน

การเดินทางโดยเครื่องบินนั้น ไม่สนุกบางทีก็อยากเที่ยวทางเรือเสียบ้าง ผัวเมียคู่นี้จึงซื้อเรือเดินสมุทร ส่วน ตัวเอา ไว้ใช้ อีกลำ หนึ่ง เป็นเงิน ๑๒ ล้านบาท

มีเครื่องบินมีเรือขี่แล้วก็ต้องแต่งตัวให้สมฐานะ แม่อาลิซาเบ็ธเทเล่อร์ก็เลยซื้อเพชรอีกเม็ดหนึ่งเอาไว้ประดับกายเป็นราคา ๖,๑๐๐,๐๐๐ บาท

แล้วเดินทางในระยะทางใกล้ ๆ ขนาดปารีสไปลอนดอนจะทำอย่างไร

จะใช้เครื่องบินไอพ่นลำใหญ่ก็อุ้ยอ้ายไป จะลงเรือเดินสมุทรส่วนตัวก็ช้าไป

สองคนผัวเมียเลยซื้อ เฮลิคอปเตอร์อีกเครื่องหนึ่งเป็นเงิน ๑๐ ล้านบาท

เมื่อสอง สามวัน นี้ขี่ เฮลิคอป เตอร์ ไปลง บนหลังคาห้างใหญ่ห้างหนึ่งที่กรุงลอนดอนแล้วก็พากันเดินลงไปเลหลังภาพเขียนเล่นเพลิน ๆ

เบอร์ตันเลหลังได้ภาพเขียนของปีคัสโซ ด้วยเงิน ๔๓๒,๐๐๐ บาท

เทเล่อร์นั้นตาสูงหน่อย เลหลังได้ภาพจิตรกรรมของโมเนต์ในราคา ๒,๔๐๐,๐๐๐ บาท

ขนหน้าแข้งไม่ร่วง เพราะยอดเงินในบัญชีธนาคารของสองผัวเมียนี้ยังบวกเลขสูญต่อท้ายเข้าไปเรื่อย ๆ ไม่มีที่สิ้นสุด ไม่ตัดสูญออกเสียบ้างก็คงอัดใจตาย

ใครเป็นคนพูดว่าเงินไม่สำคัญ และเศรษฐีไม่มีความสุข ที่เศรษฐีไม่มีความสุขก็เพราะชีวิตนี้เป็นทุกข์ แต่เงินก็ยังช่วยความทุกข์แห่งชีวิตนี้ได้มาก เพราะทุกข์ของเศรษฐีเป็นทุกข์ตามอริยสัจจ์ อันมีเกิดแก่เจ็บตายเป็นอาทิ ไม่ต้องนอนเหงื่อแตกทั้งคืนเพราะกลัวถูกเร่งหนี้ ไม่ต้องวิตกเรื่องจะต้องไปเที่ยวกู้ยืมจากไหนเอาเงินมากินเอาเงินมาใช้ และให้ลูกเรียนหนังสือ ไม่ต้องคอยกราบไหว้ประจบประแจงคนที่เราดูถูกก็ต้องทำเพราะกลัวถูกไล่ออกจากงาน

เมื่อมีเงินมาก ๆ แล้วก็ต้องซื้อที่บ้านใหญ่ ๆ เอาไว้ในที่ต่าง ๆ กันเพราะนอกจากการซื้อบ้านจะเป็นการลงทุนที่ปลอดภัยแล้ว หากเดินทางผ่านไปทางนั้นจะไม่ต้องนอนโรงแรม ให้ลำบากกายอีกด้วย

เศรษฐีในยุโรปทำกันอย่างนี้มาก

นางกลอเรีย กินเนส มหาเศรษฐีใหญ่ผู้ได้รับมรดกเป็นโรงต้มกลั่นเบียร์มีบ้านใหญ่ ๆ อยู่ในที่ต่าง ๆ กันหลายแห่ง นอกจากบ้านในลอนดอนและในชนบทอังกฤษอีกสองสามแห่งแล้วยังมีบ้านที่ปารีส ที่นอมันดี ที่สวิสเซอ-แลนด์ และที่ปาสมบีชในอเมริกา

บ้านทุกแห่งนี้มีคนใช้คอยรักษา อยู่ประจำ ให้พร้อมที่จะเปิดใช้ได้ทันทีและนางกินเนสและสามีก็เก็บเสื้อผ้าเครื่องใช้ของตนไว้พอใช้ในบ้านทุกแห่ง

เวลาเดิน ทางจะ ได้ไม่ต้อง หอบกระเป๋า อย่างไรเล่าและเวลาเดินทาง ข้ามประเทศก็ ไม่ต้องไปเสียเวลาตรวจของตามด่านศุลกากร

แต่ถึงอย่างนั้นนางกินเนสก็ยังมีคนใช้ประจำตัวผู้ซึ่งต้องติดตามไปด้วยทุกแห่ง

เมื่อต้องเดินทางพร้อมด้วยคนใช้สี่คน และสามีอีกหนึ่งรวมทั้งตัวเองด้วยอีกหนึ่งเป็นหกคนดังนี้ การบุคตั๋วรถ-ไฟ ตั๋วเรือและเครื่องบินก็ลำบากขลุกขลัก จะไปไหนก็ต้องติดต่อกับคนอื่นและรอคนอื่น ไม่ได้รวดเร็วดังใจ

เพื่อแก้ปัญหานี้จึงต้องมีเครื่องบินไอพ่นข้ามทวีปขนาดใหญ่เป็นส่วนตัวอีกหนึ่งเครื่อง เครื่องบินเฮลิคอปเตอร์หนึ่งเครื่อง และเรือเดินสมุทรส่วนตัวขนาด ๗๐๔ ตันอีก ๑ ลำ มีกัปตัน มีนายเรือและลูกเรือทั้งสิ้นเป็นจำนวนสิบสองคน

บ้านต่าง ๆ เหล่านี้สนุกสนานน่าอยู่ตามฤดูกาลต่าง ๆ กัน หน้าหนาวดีที่นั่น หน้าร้อนดีที่โน่น ฤดูใบไม้ร่วงไปดีเอาอีกแห่งหนึ่ง เจ้าของบ้านก็ย้ายไปตามฤดูกาลจนเป็นที่รู้กัน คนใช้ซึ่งอยู่ประจำตามบ้านก็เปิดบ้านรอไว้ได้ถูกเวลาที่เจ้าของมาถึงไม่ต้องบอกเวลาล่วงหน้า

เศรษฐีแท้นั้นส่วนมากไม่มีใครรู้จัก เพราะเงินซื้อความรโหฐาน หรือที่ฝรั่งเรียกว่า Privacy นั้นได้ เมื่อเศรษฐีมีบ้านช่องใหญ่โตในที่ต่าง ๆ และมีพาหนะเดินทางเป็นของส่วนตัว เศรษฐีไม่ต้องคลุกคลีอยู่กับคนหมู่มาก จะทำอะไรก็ไม่ค่อยมีใครรู้เห็นหรือได้ยิน ผัวเมียคนจนทะเลาะกัน ชาวบ้านที่อยู่บ้านข้างเคียงก็ย่อมจะรู้ แต่เศรษฐีอยู่ตึกใหญ่ มีบริเวณกว้างขวางล้อมรอบ ถึงจะตีเมียก็ไม่มีใครรู้

คนที่มั่งมีที่สุดในอังกฤษ ชื่อ เซอร์จอน รีฟส์ เอลเลอร์แมน เป็นเจ้าของการเดินเรือ ว่ากันว่ามีเงินถึง ๖,๐๐๐ ล้านบาท มีอายุ ๕๘ ปี แต่ก็ไม่มีใครรู้จักไม่มีใครถ่ายรูปไปลงหนังสือพิมพ์ เพราะฉะนั้นจึงเดินทางไปไหนมาไหนได้เหมือนคนธรรมดา

ตามปกติเศรษฐีที่เป็นผู้ชายมักจะไม่ค่อยใช้จ่ายเงินนัก เพราะชีวิตผู้ชายแท้ ๆ มีรายจ่ายน้อย แต่ก็มีรายจ่ายมากอย่างเดียวคือการมีเมียคนเดียวหรือหลาย ๆ คนพร้อมกัน

เมียเศรษฐีจึงเป็นคนที่จ่ายเงินมากที่สุด ใครที่เป็นเมียเศรษฐีแล้วก็จะต้องเที่ยวแสวงหาความเป็นสาวและความงามเรื่อยไปไม่มีที่สิ้นสุด

ประเดี๋ยวก็ลดความอ้วน ประเดี๋ยวก็ลดหน้าท้อง ประเดี๋ยวก็ดึงหน้าท้องย้อมผม และอะไรต่ออะไรอีกจิปาถะ สมัยนี้ที่สวิตเซอร์แลนด์มีกลั่นเอาน้ำจากต่อมตัวอะไรก็ไม่รู้ฉีดเข้าไปทำให้เป็นสาวได้นาน

แต่เศรษฐีอเมริกา ที่ลือชื่อเป็นที่รู้จักกันทั่วโลกนั้น เป็นเศรษฐีใหม่ ผมเคยไปบ้านใหญ่ของรอคกีเฟลเลอร์มาแล้วที่อเมริกา และเคยไปบ้านใหญ่ของพวกกรุปมาแล้วที่เยอรมัน บริเวณบ้านของทั้งสองตระกูลใหญ่โตหรูหราเท่ากัน มีของมีค่าต่าง ๆ พอ ๆ กัน และมีอื่น ๆ เกี่ยวกับความเป็นเศรษฐีละม้ายคล้ายคลึงกัน

ผิดกันอยู่อย่างเดียวเท่านั้น ต้นไม้ในสวนอันกว้างขวางรอบคฤหาสน์ของกรุปนั้นใหญ่กว่ามีอายุกว่าต้นไม้ในสวนอันกว้างขวางรอบบริเวณคฤหาสน์ของรอกกีเฟลเลอร์

เมื่อเป็นเศรษฐีมานานกว่ากันเช่นนี้ เศรษฐียุโรปก็ไม่มีปมไม่อับอายและไม่นึกว่าตัวมีบาปกรรมในความเป็นเศรษฐีและเศรษฐีอเมริกันนั้นเมื่อยังใหม่ต่อความเป็นเศรษฐีก็มีปมมากและดูเหมือนจะอับอายในความเป็นเศรษฐีอยู่มาก

อับอายขนาดได้ยินใครพูดคำว่า "ดอลลาร์" ก็สดุ้งสุดตัวแล้วรีบวิ่งไปตั้งมูลนิธิขึ้นอีกอันหนึ่ง เพื่อทำประโยชน์อะไรก็ได้ หรือเพื่อช่วยเหลืออะไรก็ได้ แม้แต่ช่วยแมวไทยที่ตกทุกข์ได้ยากเพราะพลัดเจ้าของ

วิธีจะล้างบาปในใจของเศรษฐีก็คือการใช้เงินในทางที่ตนเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อวัฒนธรรม หรือต่อสาธารณะ

ในทางวัฒนธรรมนั้น ก็ต้องใช้เงินซื้อของเก่าเก็บสะสมเอาไว้มาก ๆ ไม่ให้หลุดลอยกระจัดกระจายไป เมื่อมีมาก พอก็เปิดให้คนเข้าชม หรือเมื่อตายแล้วก็ยกให้เป็นสมบัติสาธารณะ

อีกทางหนึ่งก็ตั้งตัวเป็นผู้อุปการะศิลปินคอยเที่ยวซื้อรูปเขียนรูปปั้นจากศิลปินที่กำลังสร้างสรรค์สิ่งเหล่านั้นเพื่อให้ศิลปินคงเป็นศิลปินต่อไปได้ ไม่ต้องอดตาย

บางทีก็ใช้เงินไปในทางรักษาและส่งเสริมศีลธรรมในหมู่คนยากจนส่วนศีลธรรมในหมู่คนมีเงินนั้นจะเป็นอย่างไรก็ช่างมัน

เศรษฐีส่วนมากมักจะครั่นเนื้อครั่นตัวอยู่ตลอดเวลาเรื่องที่หาคนรักไม่ได้

แม้แต่จะมีเมียก็ยังนอนไม่หลับเพราะไม่แน่ใจว่าเมียนั้นรักตัวจริง ๆ หรือรักเงิน

แต่คนส่วนมากในโลกก็ไม่ชอบเศรษฐี ไม่ใช่เพราะคอมมูนิสต์มาเสี้ยมสอนหรอก พระพุทธเจ้าเองก็ทรงสั่งสอน

สานุศิษย์ไม่ให้เศรษฐี และเปลโตก็ได้สอนไว้ว่า "จะให้คนเป็นมหาเศรษฐีและเป็นคนดีด้วยพร้อม ๆ กันนั้นเป็นไปไม่ได้

ที่คนในเมืองไทยยังนิยมชมชอบเศรษฐีกันนั้นก็เห็นจะเป็นเพราะคนไทยยังเป็นเศรษฐีกันไม่จริง เพียงแต่มีอัฐเหลือใช้เล็ก ๆ น้อย ๆ หรือมีหนี้มากกว่าคนธรรมดาก็เรียกกันว่าเป็นเศรษฐี

อย่างไรก็ตาม ที่เขียนมาทั้งหมดนี้ก็เพื่อให้เศรษฐีเมืองไทยรู้ตัวว่าที่แท้ตัวเองนั้นยังเป็นยาจก

จะได้ตั้งหน้าหาเงินกันมาก ๆ เข้าไปอีก

และเมืองไทยก็จะได้เลิกนับถือเศรษฐีกันเสียที

เมื่อสองสามวันมานี้ผมได้คุยกับฑูตต่างประเทศคนหนึ่งซึ่งเพิ่งมาประจำอยู่ในประเทศไทย และเพิ่งได้ เคยเห็น พระราชพิธี เสด็จ ออก มหาสมาคม เป็นครั้งแรกเมื่อวันพระราชทานรัฐธรรมนูญ

ท่านฑูตบอกว่าขณะที่เจ้าพนักงานประโคมและพระวิสูตรทองค่อย ๆ เผยออกนั้นรู้สึกตื่นเต้นประทับใจที่สุด ท่านบอกว่ารู้สึกตัวเหมือนกับได้กลับไปอยู่ในวิหารใหญ่ของพระผู้เป็น เจ้าที่กรุง ยะรูซาเล็มดังที่ มีบรรยายไว้ในคัมภีร์ไบเบิล ซึ่งกล่าวไว้ว่า ณ สถานที่ซึ่งเรียกว่า "ศักดิ์สิทธิ์และความศักดิ์สิทธิ์ทั้งปวง" นั้นมีม่านใหญ่กั้นอยู่เป็นที่เข้าใจว่าพระผู้เป็นเจ้าประทับอยู่เบื้องหลังนั้น

เมื่อพระวิสูตรเผยออก ท่านฑูตบอกว่าได้เห็นพระองค์พระเจ้าอยู่หัวประทับอยู่บนพระแท่นพุตตานกาญจนสิงหาสน์ภายใต้นพปฎลเศวตฉัตร ประกอบด้วยเครื่องราชอิสสริยยศงามติดตาประทับใจ ความรู้สึกขณะนั้นเหมือนกับว่าได้เห็นองค์พระผู้เป็นเจ้า

พัดโบกทองคู่หนึ่งซึ่งมหาดเล็กกำลังถวายอยู่งานพัดอยู่นั้นท่านฑูตกล่าวไม่ว่าเคยเห็นที่ไหนมาก่อน นอกจากในภาพเขียนของชาวอียิปต์โบราณสมัยเมื่อห้าพันหรือหกพันปีมาแล้ว เมื่อได้มาเห็นตัวจริงในครั้งนี้ก็วางตาไม่ลง

ท่านฑูตบอกกับผมด้วยว่า ทั้งหมดนี้ได้เขียนรายงานส่งกลับไปยังประเทศของตนแล้ว

ผมได้ยินแล้วก็ต้องการกราบไหว้สรรเสริญคนไทยผู้เป็นบรรพบุรุษของเราที่ได้วางระเบียบแบบแผนขนบประเพณีบางอย่างขึ้นไว้ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้เกิดผลทางใจอย่างหนึ่ง และถึงแม้ว่าระเบียบแบบแผนนั้นจะได้วางไว้หลายร้อยปีมาแล้ว แต่เมื่อนำมาปฏิบัติครั้งใดก็เกิดผลทางใจตามวัตถุประสงค์นั้นบริบูรณ์ แม้แต่แก่ชาวต่างประเทศเช่นท่านฑูตคนที่ผมกล่าวถึงนี้

ผลทางใจที่ประสงค์จะให้เกิดขึ้นนั้น ก็คือ ให้คนทั้งปวงที่ได้เข้าเฝ้าอยู่เฉพาะพระพักตร์ ทูลละอองธุลีพระบาทนั้นรู้สึกว่าตนได้เข้าเฝ้าอยู่เฉพาะพระพักตร์พระผู้เป็นเจ้า คือพระศิวะ ผู้เป็นใหญ่แห่งขุนเขา

เรียกเป็นภาษาสันสกฤตว่า ไศเลนทร

พระศิวะนั้นประทับอยู่บนยอดเขาพระสุเมรุ ซึ่งตั้งอยู่ในป่าหิมพานต์เบื้องหลัง พระวิสูตรนั้นได้จัดไว้เพื่อให้เห็นป่าหิมพานต์และเขาพระสุเมรุ องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งประทับอยู่บนราชบัลลังก์นั้น ก็คือ องค์ "ไศเลนทร" โดยสมมติ

ผมขออัญเชิญพระ บรมรูปประทับ บนราชบัลลังมาลงไว้ในที่นี้เพื่อประกอบคำอธิบาย

รอบพระแท่นที่ตั้งราช บัลลังค์นั้นมีต้นไม้เงิน – ทอง ซึ่งเมือง ประ เทศราชใน อดีตส่ง เข้ามาถวาย เป็นเครื่องราช-บรณาการวางเรียงรายอยู่สองคู่ มีขนาดสูงเกือบถึงศีรษะคน ต้นไม้เงินทองเหล่านี้ไม่เห็นในภาพ แต่หมายถึงป่าหิมพานต์

เขาพระสุเมรุนั้นเริ่มตั้งแต่พระแท่นศิลาอ่อน ซึ่งรองรับพระที่นั่งพุดตาน ถือว่า เป็นเชิงเขา ชั้นล่าง สุดของเขาพระสุเมรุ มีรูปสิงห์จำหลักประดับอยู่โดยรอบ

สิงห์โตนั้นอาศัยอยู่ตามเชิงเขาหิมาลัย ซึ่งเป็นเขาเดียวกับเขาพระสุเมรุถึงเดี๋ยวนี้ก็ยังมี รัฐบาลอินเดียให้ความคุ้มครองรักษามิให้สูญพันธ์ หน้าตาของสิงโตอินเดียนั้นก็เหมือนกับสิงห์ในภาพ เพราะไม่มีขนคอยาวรุงรังเหมือนสิงโตอเมริกา

บนพระแท่นนั้น คือ พระที่นั่งพุตตานกาญจนสิงหาสน์ที่ฐานชั้นล่างมีรูปครุฑประดับอยู่โดยรอบ

บนเขาพระสุเมรุนั้นสูงขึ้นไปอีกชั้นหนึ่งเป็นที่อยู่ของนกใหญ่เช่นนกอินทรี คือ ครุฑ

ต่อจากฐานครุฑขึ้นไป คือ ฐานเทพพนม หมายถึงปวงเทพยดาที่คอยปฏิบัติบูชาพระอิศวร หรือพระศิวะอยู่เป็นนิจ

ต่อจากนั้นขึ้นไปก็คือ องค์ไศเลนทร

ท่านฑูตผู้บอกความรู้สึกในใจแก่ผมนั้น มิได้รู้จักหรือเคยพบเห็นสิ่งเหล่านี้มาก่อน และไม่ทราบความหมาย

เป็นแน่นอน แต่เมื่อภาพนี้มีปรากฏประจักษ์แก่ตา ความรู้สึกเกิดขึ้นตรงกับที่คนไทยโบราณประสงค์จะให้เกิด นับว่าน่าอัศจรรย์อยู่มาก

ไศเลนทรนั้นเป็นทั้งลัทธิระบอบการปกครอง และวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งเคยมีอยู่ในอาเซียตะวันออกเฉียงใต้ในสมัยโบราณเมื่อพันกว่าปีมาแล้ว ในปัจจุบันวัฒนธรรมไศเลนทรยังปรากฏให้เห็นจากโบราณสถาน คือ ปราสาทหินต่าง ๆ ในชวา ในนครธมนครวัดประเทศกัมพูชา และตามจังหวัดต่าง ๆ หลายจังหวัดในประเทศไทย

นักโบราณคดีมักจะนึกว่าวัฒธรรมไศเลนทรนั้นสูญไปแล้ว เพราะในประเทศอื่น ๆ นั้นไม่ปรากฏว่ามีร่องรอยอะไรเหลืออยู่นอกจากโบราณสถานและโบราณวัตถุ

พระบรมรูปที่เชิญมาลงไว้ในที่นี้เป็นหลักฐานพิสูจน์ว่าวัฒนธรรมไศเลนทรนั้นยังมีชีวิตอยู่บริบูรณ์ในประเทศไทย มิได้ล้มตายหรือสาปสูญไปแล้วดังที่เข้าใจกัน

คำว่า พระที่นั่ง "พุดตานกาญจนสิงหาสน์" นั้นก็กินใจอยู่มาก น่าคิด

"พุดตาน" เป็นชื่อดอกไม้เมืองร้อนชนิดหนึ่งซึ่งเป็นดอกซ้อนมีกลีบหลายชั้น เมื่อยามเช้าเป็นสีขาว ตอนสายเป็นสีชมพู และในตอนบ่ายเป็นสีแดง

"กาญจนสิงหาสน์" นั้นเข้าใจว่าเกี่ยวกับทองเกี่ยวกับสิงห์

แต่ทำไมจึงเรียกพุดตาน ?

ที่พระราชวัง หลวงกรุงปักกิ่ง มีราชบัลลังก์องค์หนึ่งอันเป็นที่ประทับของพระเจ้าฮ่องเต้หรือบุตรสวรรค์ มีชื่อว่า "พระที่นั่งโบตาน" ฝรั่งเรียกว่า Peony throne

ดอกโบตานหรือดอกพิโอนีนั้นเป็นดอกไม้เมืองหนาว ปลูกเมืองร้อนเช่นเมืองไทยไม่ขึ้นเป็นอันขาด แต่มีลักษณะของดอกเหมือนกับดอกพุดตานทุกอย่าง ผิดกันก็ที่ต้น เพราะต้นโบตานเตี้ยกว่าพุดตาน แต่ใบก็ยังเหมือนกันอีก

การที่คนไทยเรารู้จักดอก "โบตาน" มาก่อน บ กลายเป็น บุ แล้วกลายเป็นบุด ซึ่งออกเสียงว่า พุด นั้น เป็นของธรรมดาในหลักนิรุกติศาสตร์

ความจริงตัว พ นั้นออกเสียงเป็น บ จึงจะถูกตามหลักภาษาสันสกฤต

ในภาษามลายูนั้น "พุทรา" ก็เรียกว่าลูกพุดทรา แต่ออกเสียงว่า "บุดรา" เพราะในภาษาสันสกฤตตัว ท ออกเสียงเป็น ด

ดอกพุดตานกับ ดอกโบตานก็มีชื่อเดียวกันซึ่งแสดงให้เห็นชัดว่าคนไทยเรา เคยอยู่เหนือมาก และหนาวขนาดดอกโบตานขึ้นและออก ดอกเมื่ออพยพลงมา เมืองร้อนเห็นดอกไม้ที่มีลักษณะเหมือนกันก็เรียกว่าดอกโบตานหรือพุดตาน

พระที่นั่งโบตานที่ ปักกิ่งก็คือ พระที่นั่งพุดตานที่กรุงเทพ ฯ

ใครจะขอยืมใครหรือเอาอย่างใครนั้นไม่แน่ แต่ถ้าจะถือตาม คติของนัก โบราณคดี บางท่านที่ว่าคนไทยมีกำเนิด

ทางภาคเหนือของประเทศจีน และอยู่เมืองจีนมาก่อนจีน จีนอาจเอา "พระที่นั่งพุดตาน" ไปจากไทยก็ได้

แต่สิ่งที่รู้แน่นั้นก็คือวัฒนธรรมไทย เป็นของเก่าแก่สืบต้นต่อขึ้นไปได้หลายพันปี และเมืองไทยเป็นที่รวมของวัฒนธรรมอาเซียหลายสาย

แม้ใน ประเทศอื่น วัฒนธรรมเหล่านั้นจะสาปสูญไปแล้วในประเทศไทยวัฒนธรรมเหล่านั้นก็ยังคงอยู่

น่าสนใจ น่าศึกษา น่าภูมิใจ น่าหวงแหน หรือไม่ก็ขอให้ช่วยกันคิดดู

นายริชาร์ด นิกสัน ได้รับเลือกจากพรรครีปับบลิกันให้เข้ารับเลือกตั้งเป็น ประธานาธิบดีแห่ง สหรัฐ อเมริกา เมื่อวันที่ ๘ เดือนนี้

คุณนิกสัน

จะไปเรียกว่านายอยู่ทำไม ภาษาไทยเดี๋ยวนี้นิยมใช้คำว่าคุณนำหน้านามบุคคลอยู่ทั่วไป

คุณนิกสันชนะคะแนนคุณร็อคเฟลเลอร์โขอยู่ คือคุณนิกสันได้ถึง ๖๙๒ คะแนนคุณร็อคเฟลเลอร์ได้เพียง ๒๘๘ คะแนนเท่านั้น

ค่อยโล่งใจไปหน่อย เพราะผมเคยนึกว่าการแข่งขันเลือกตั้งประธานาธิบดี สหรัฐอเมริกานั้น เขาแข่งขันกันระหว่างมหาเศรษฐี ใครมีเงินมากก็มักจะได้เป็น

เมื่อปรากฏว่าคุณนิกสันชนะคุณร็อคเฟลเลอร์ ความเข้าใจของผมนั้นก็ผิดเพราะคุณนิกสันแกไม่ได้เป็นมหาเศรษฐีหรืออัครมหาเศรษฐีอย่างคุณร็อคเฟลเลอร์

ต่อจากนี้ไปคุณนิกสันก็จะต้องออกหาเสียงแข่งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดี ซึ่งพรรคเดโมแครตจะ

ได้ส่งตัวเข้าแข่ง หากคุณนิกสันชนะการเลือกตั้งในต้นเดือนพฤศจิกายนหน้า คุณนิกสันก็จะได้เป็นประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกา

อันเป็นตำแหน่งที่มีอำนาจมากที่สุดในโลก ไม่มีตำแหน่งใดเทียบเท่า เพราะรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา ให้อำนาจบริหารไว้แก่ประธานาธิบดีมากที่สุด

ถ้าคุณนิกสันได้รับเลือกในเดือนพฤศจิกายน ผมก็จะดีใจมากเพราะผมชอบคุณนิกสัน เพราะระบอบประชาธิปไตยมันก็แค่นั้น

คือระบอบการปกครองของผมและที่ผมชอบ

คุณนิกสันได้แถลงหลังจากที่ได้รับเลือกตั้งว่า หากได้เลือกเป็นประธานาธิบดีแล้วจะดำเนินนโยบายอย่างไรบ้างดังต่อไปนี้

๑. จะดำเนินการให้สภาพในเวียตนามเป็นอเมริกาน้อยลง (ซึ่งคงจะหมายความว่าให้อเมริกาเกี่ยวข้องในสงครามน้อยลง ด้วยการถอนทหารและอื่น ๆ) และจะ

พยายามเจรจาตกลงในเรื่องสงครามเวียตนาม โดยไม่ใช้กำลังทางทหารให้รุนแรงขึ้น

๒. จะพยายามหาทางเจรจาตกลงกับโซเวียตรุสเซียมากกว่าที่จะประจัญหน้ากับรุสเซีย

๓. จะเสนอให้มีการควบคุมจีนแดงไว้ให้อยู่ในขอบเขต จนกว่าจีนแดงจะมีนโยบานที่อ่อนความก้าวร้าวลง แต่ก็เชื่อว่า การเจรจาความเมือง ระหว่างสหรัฐกับจีนแดงนั้นจะต้องทำในที่สุด

๔. ถือว่าการผูกไมตรีกับฝรั่งเศสและการเพิ่มความเข้มแข็งของสนธิสัญญาแอตแลนติคเหนือนั้น มีความสำคัญเป็นอันดับแรก

๕. แสวงหาการริเริ่มใหม่ในการติดต่อกับประเทศอาหรับซึ่งอาจรวมถึงการเริ่มมีความสัมพันธ์ทางทูตกับอียิปต์ขึ้นใหม่

๖. พยายามทำให้ความช่วยเหลือของสหรัฐต่อประเทศลาตินอเมริกา ซึ่งนับวันแต่จะตกต่ำลงนั้น ไม่ตกต่ำลงอีกต่อไป

คุณนิกสันได้คะแนนเสียงที่ทำให้ชนะการเลือกตั้งภายในพรรคได้ จากสมาชิกของพรรคในรัฐนิยอร์ก รัฐคาลิ-ฟอร์เนีย รัฐโอไฮโอ เพ็นซิลเวเนีย และมิชิแกนซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นรัฐที่มีการอุตสาหกรรมเป็นหลักสำคัญทั้งสิ้น

อีกรัฐหนึ่งซึ่งเป็นรัฐใหญ่และได้ลงคะแนนให้คุณนิกสันคือรัฐอิลลินอยส์

ส่วนรัฐต่าง ๆ ในภาคใต้ที่เคยรบกับรัฐในภาคเหนือมาในสงครามกลางเมืองของอเมริกานั้น สนับสนุนคุณนิกสันเก้ารัฐ ไม่สนับสนุนเสียสอง คือ รัฐคาโรไลนาเหนือและรัฐอารกันซอส์

คุณนิกสัยจึงมีเสียงมากพอดูอยู่ เข้าใจว่าถ้าจะหาเสียงให้มากกว่านี้ก็คงจะหาได้ แต่จะต้องไปต่อรองกับคนอื่น มีของให้แลกเปลี่ยน เช่น ยอมให้คนนั้นคนนี้สมัครควบเป็นรองประธานาธิบดีหรืออะไรทำนองนั้นซึ่งเป็นชัยชนะที่มีข้อผูกมัดไม่เป็นอิสสระ

สมัยหนึ่งดูเหมือนจะมีคนไม่ชอบนิกสันเอามาก ถึงกับไปโผล่ขึ้นในประเทศไหนเป็นเกิดจลาจล แม้แต่ในสหรัฐฯ เองก็ดูเหมือนจะมีจลาจลย่อย ๆ คอยต้อนรับเสมอ

ครั้งผมไปเล่นหนังในฮอลลีวู้ด ได้เห็นเขากำลังถ่ายหนังอยู่ฉากหนึ่งซึ่งสมมุติว่าเป็นฉากจลาจล ได้ใช้ตัวแสดงซึ่งจ้างพิเศษเป็นจำนวนพัน แต่ถ่ายกี่ครั้งก็ไม่เป็นจลาจลสักที เพราะคนจำนวนมากที่มาแสดงเป็นประชาชนนั้นใจเย็น และอารมณ์ดีเกินไป

ผู้ช่วยผู้กำกับคนหนึ่งเกิดอ่อนใจขึ้นมา ร้องตะโกนขึ้นมาว่า

"ใครไปตามนิกสันมาทีโว้ย"

สมัยหนึ่งมักจะมีเสียงพูดกันในอเมริกาว่าคุณนิกสันนั้นเย่อหยิ่ง เห็นตัวเองเป็นผู้วิเศษ ถึงกับมีเรื่องเล่ากันในท่านองต่อไปนี้ แต่ก่อนจะเล่าเรื่องก็ต้องบอกเคล็ดให้เสียก่อนว่าพระเยซูนั้นประสูติในรางหญ้าสำหรับให้วัวกิน และประธานาธิบดีลินคอล์นนั้น ประชาชนอเมริกานับถือว่าเป็นวีรบุรุษคนสำคัญของชาติ

เขาเล่าว่าคุณนิกสันไปปราศรัยในที่แห่งหนึ่ง มีคนไปฟังมาก การปราศรัยนั้นถูกใจผู้ฟังมาก มีการตบมือโห่ร้อง

อยู่ตลอดเวลา เมื่อเสร็จการปราศรัยแล้ว คุณนิกสันก็เดินผ่านคนดูออกมา มีคนเข้าไปขอจับมือ แสดงยินดีกันมาก

สุภาพสตรีสูงอายุคนหนึ่งเข้าไปจับมือแล้วถามว่า

"คุณนิกสันคะ ดิฉันได้ข่าวว่าคุณเกิดในกระท่อมทำด้วยซุงจริงหรือคะ"

"ไม่จริงครับ" คุณนิกสันตอบ

"ประธานาธิบดีลินคอล์นเกิดใน กระท่อมทำ ด้วยซุง ส่วนผมนั้นเกิดในรางหญ้า

คนที่เคย เป็นรอง ประธานาธิบดี สหรัฐ อเมริกา แล้ว และเคยมีชื่อ เสียงรู้จักไปทั่ว โลกก็ย่อมจะ มีคนรักบ้างชังบ้าง เป็นธรรมดา

แต่ผมก็ยังชอบคุณนิกสัน

ที่ชอบนั้นก็มีเหตุ เพราะนอกจากจะเคยพบปะพูดจากันเป็นส่วนตัวแล้ว คุณนิกสันยังทำอะไรถูกใจผมไว้อย่างหนึ่ง

เมื่อไม่นานมานี้เอง นิตยสารฉบับหนึ่งในสหรัฐได้ขอให้คนสำคัญ ๆ ของอเมริกาหลายคนเขียนบทความเรื่อง

"เมืองในฝันของข้าพเจ้า" โดยกำหนดว่าใครชอบเมืองไหนในโลกมากที่สุด ก็ให้เขียนถึงเรื่องเมืองนั้น

คนสำคัญอื่น ๆ ก็เขียนเมืองนั้นบ้าง เมืองนี้บ้างตามใจชอบ ส่วนใหญ่ก็เป็นเมืองที่รู้จัก ๆ กันอยู่แล้วในยุโรปและอเมริกา

แต่คุณนิกสัน เขียนเรื่องกรุงเทพ ฯ

และเขียน อย่าง เป็นมิตร มีแต่ ความ หวังดี และปรารถนาดี

ถ้าหาก ประชาชน อเมริกาตัด สินใจเลือก คุณนิกสันเป็นประธานาธิบดีของตนผมก็มั่นใจอะไรอย่างหนึ่ง

ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาคนนั้นจะเป็นมิตรอันแท้จริงของเมืองไทยและคนไทย

๖

มีกาพย์กลอนของญี่ปุ่นอยู่อย่างหนึ่ง เรียกว่า ไฮกุ

ผมไปอยู่ญี่ปุ่นได้สามสี่วันก็ชักจะแต่งไฮกุเก่ง จะเป็นเพราะมีสันดานกวีหรูหราอะไรอยู่ในตัวก็ไม่ทราบได้

การแต่งไฮกุ ซึ่งมี ถ้อยคำ น้อยพยางค์ แต่ ให้ ได้เนื้อความมาก เมื่อใครได้อ่านไฮกุซึ่งมีถ้อยคำเพียงไม่กี่พยางค์แล้วก็เกิดมโนภาพเห็นไปไกลหรือเกิดความคิดกว้างขวาง

เป็นต้นว่า

"กิ่งไม้ไร้ใบ

กาจับกิ่ง

ในยามเย็นแห่งฤดูใบไม้ร่วง"

ญี่ปุ่นเขาว่าดีนัก

อ่าน แล้วมอง เห็น ภาพความ จริงแห่งฤดู ใบไม้ร่วง และเกิดความคิดต่าง ๆ อันกว้างไกล

หรืออีกกลอนหนึ่งดังต่อไปนี้

"กบกระโดดน้ำดังต๋อม

ฟังเสียงดูซี"

ผมฟังๆ เขาว่ากลอนไฮกุแล้ว ผมก็บอกว่าผมก็แต่งได้

ญี่ปุ่นบอกว่าไหนลองว่าไป

ผมเริ่มต้นว่า

"ฝนตกหยิมๆ"

ญี่ปุ่นเชียร์สบัด บอกว่าใช่แล้วใช่แล้ว ว่าไปให้จบ

ผมก็ต่อกลอนว่า

"ยายขิมเก็บเห็ด"

ญี่ปุ่นถามว่าจบหรือยัง

ผมก็บอกว่า ไฮ้ จบแล้ว ไม่จบก็ไม่เป็นไฮกุซีว่ะ

ไฮกุของผมจึงมีอยู่ว่า

"ฝนตกหยิมๆ
ยายขิมเก็บเห็ด"

มีถ้อยคำเพียงไม่กี่พยางค์ แต่มีเนื้อความกว้างขวางยาวรีมากมาย ใครจะสร้างมโนภาพขึ้นจากถ้อยคำเพียงไม่กี่พยางค์นี้ให้ลึกซึ้งอย่างไรก็ได้

มองเห็นความยาก จนของยายขิมที่ ต้องออกเก็บเห็ด ในยามฝนตก แทนที่จะนั่งอุ่นสุรากินเล่นเป็นสุขอยู่ในบ้าน อันอบอุ่นมิดชิด มองอย่างนี้แล้ววังเวงใจดีพิลึก

หรือมองเห็นความสด ชื่นของ บรรยากาศในยามที่ ฝนพรำไร่นาและป่าดงเขียวชอุ่ม แพรวพรายไปด้วยเมล็ดฝน ที่จับตามต้นไม้ใบหญ้า มีแต่ความงอกเงยของชีวิตแสดงออก ด้วยเห็ดที่งอกขึ้นอย่างรวดเร็วโดยทั่วไป ขณะเดียวกันก็มี ภาพที่ให้ธรรมานุสติคือ ภาพความชราของยายขิมออกเดิน เก็บเห็ดทำให้มองซึ้ง ถึงความ จริงแห่ง ชีวิตว่า ที่ไหน มีความ เกิด มีความงอกเงยแห่งชีวิต ที่นั่นก็มีความชราคอยติดตาม ริดรอนการเกิดและความงอกเงยนั้นอยู่ตลอดไป

ผมแต่งไฮกุได้ดีถึงเพียงนี้ จึงไม่น่าแปลกใจที่ญี่ปุ่น เชียร์เป็นบ้า

อย่างไรก็ตาม ที่เขียนมาทั้งหมดนี้อยากแสดงให้ เห็นสัญญลักษณ์ของญี่ปุ่นอย่างหนึ่ง

คือ ความประหยัดที่ได้ผลจริงจัง

ญี่ปุ่นแต่งกาพย์กลอนก็ประหยัดถ้อยคำ

ญี่ปุ่นจัดดอกไม้ ก็ประหยัดดอกไม้จะกินจะนอน ญี่ปุ่นก็ประหยัดของกินและที่นอน

ผลที่เกิดขึ้น ก็คือ ญี่ปุ่นเจริญก้าวหน้าในทุกทางไม่แพ้ประเทศใด ๆ ในโลก

ถามผู้หญิงไป ด้วย กันว่า ดอกไม้ที่ ญี่ปุ่นจัด นั้นสวยหรือไม่

ได้รับคำตอบว่า สวยที่สุด

การจัดดอกไม้ ของญี่ปุ่นที่ พูดถึงนี้ มีขวด ปักดอกไม้หนึ่งใบ ดอกเบ็ญจมาศสีม่วงอ่อนสองดอก ใบไม้สามหรือสี่ใบและกิ่งไม้แห้ง ๆ หนึ่งกิ่ง

เท่านั้นเอง

แต่ก็สวยที่สุดจริง ๆ

ถามต่อไปด้วยหากกลับไปเมืองไทยแล้ว จะจัดอย่างนี้ได้บ้างหรือไม่

คำตอบบอกว่าไม่ได้ เพราะอยู่เมืองไทยซื้อดอกไม้ทีหนึ่งต้องซื้อมาก ๆ จะไปซื้อทีละสองดอกก็อายใจ เมื่อซื้อมามาก แล้วก็เสียดายต้องปักให้หมด

เลยไม่สวย

แล้วก็เสียสตางค์มากด้วย

สัญญลักษณ์ของคนไทยเป็นแบบนี้

คือความไม่ประหยัด

หรือบทจะประหยัดขึ้นมาก็ไม่ถูกที่หรือไม่ได้ผลเป็นที่พอใจ

เพราะประหยัดไม่เป็นเสียแล้ว มีแต่ความฟุ่มเฟือยเป็นบรรทัดฐาน

ดูคนไทย ทำสวนญี่ปุ่น ที่กำลัง นิยมกันอยู่ในขณะนี้ก็เห็น

รกเป็นบ้าไปเลย

เพราะคนไทยคิดว่าจะทำสวนญี่ปุ่นก็ไปขนเอาก้อนหินมาสองคันรถ

กรวดอีกสามคันรถ

ต้นไม้อีกครึ่งตลาดนัด

เครื่อง ประดับ ประดา ตกแต่ง แบบญี่ปุ่นอีกห้าเที่ยวของสายการบินเอื้องหลวง

บุญวาสนา บารมีอีกหนึ่ง ทำเนียบและสองกระทรวง และสามกองบัญชาการ

ได้มาแล้วก็ใส่เข้าไปจนหมดเพราะเสียดายของ

สวนญี่ปุ่นก็เลยไม่เกิด

สวนญี่ปุ่นนั้น หาก เขาจะ ทำสวน ใช้หินเพียงสามสี่ก้อน เพื่อนำความคิดให้แล่นไปถึงภูเขา กรวดเรียงรายในเนื้อที่เพียงหนึ่งหรือสองตารางฟุต ทำให้นึกถึงลำธารปลูกต้นไม้ ประดับ เพียง สองสาม ต้นให้ เห็น ความ เขียวครึ้มของลำเนาไพร และมีน้ำหยดจากกระบอกไม้ไผ่เล็ก ๆ ทำให้รู้ว่ามีชีวิต

ทำสวนเพียงแค่นี้ก็นั่งดูได้เป็นปี ๆ ไม่เบื่อ เพราะเกิดความสงบทางใจ

แต่สวนญี่ปุ่นที่ ไทยทำนั้น ดูเพียง ครั้งเดียวก็ เลิกได้ เพราะถ้าไม่เลิกจะคลุ้มคลั่งไปได้ง่าย

ความเจริญของญี่ปุ่น และความก้าวหน้าของญี่ปุ่นในทุกทางดูเหมือนจะมีเคล็ดอย่างหนึ่งอยู่ที่ตรงนี้

ญี่ปุ่นประหยัดเป็น และประหยัดได้ผล

ส่วนในเมืองไทยเรานั้นความประหยัดเป็นแต่คำพูด สำหรับสอนคนอื่นให้ประหยัด

และก็พูดมากสอนมาก จนกลายเป็นการไม่ประหยัดคำพูดไปในตัว

ส่วนคนที่สอน ให้คนอื่น ประหยัดนั้นใช้ชีวิตอย่างไม่ประหยัดเลยให้คนเห็น

ทำตัวเหมือนสวนญี่ปุ่นในเมืองไทย

แล้วใครจะไปเชื่อ ?

พิมพ์ ร.พ. คุณพินอักษรกิจ ๓๑/๑๔
ตรอกวัดสังข์กระจาย เจริญพาศ ธนบุรี โทร. ๖๕๕๙๕
นายสนอง ศิริกุลวัฒนา ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๑๑